

A black and white portrait of a man with dark hair, a mustache, and round-rimmed glasses. He is wearing a dark jacket over a light-colored shirt. The background is dark and textured.

JAK

SLOVENIAN
BOOK
AGENCY

Sample translation

LOJZE KOVACIČ
Childish Things
Novel

Lojze Kovačič *Childish Things*

Novel

Sample translation

Original title: *Otroške stvari*

Uredili / Edited by

Tanja Petrič, Katja Stergar

Prevodi v angleščino / English translations by

Jason Blake, Michael Biggins

Založila in izdala Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Metelkova 2b, 1000 Ljubljana
Zanjo Aleš Novak, direktor

Issued and published by Slovenian Book Agency, Metelkova 2b, 1000 Ljubljana

Aleš Novak, Director

Grafično oblikovanje in prelom / Technical editing and layout

Marko Prah

Tisk / Print

Grafex, d. o. o.

Naklada / Print run

300 izvodov / 300 copies

Darilna publikacija / Gift edition

© Nosilci avtorskih pravic so avtorji/prevajalci sami, če ni navedeno drugače.

© The authors/translators are the copyright holders of the text, unless stated otherwise.

Ljubljana, 2016

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6(048.4)

KOVAČIČ, Lojze, 1928-2004

Childish things : novel : sample translation / Lojze Kovačič - Ljubljana :

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije = Slovenian Book Agency, 2016

ISBN 978-961-93910-1-3

283516416

Table of contents

Lojze Kovačič: About the author and his work	2
<i>Otroške stvari</i> (excerpt in Slovenian)	5
<i>Childish Things</i> (excerpt in English, translated by Michael Biggins)	8
Translations	
Bosnian (Translated by Ahmed Burić)	12
Bulgarian (Translated by Eva Šprager)	16
Croatian (Translated by Božidar Brezinščak Bagola and Mirta Jurilj)	20
Czech (Translated by Eliška Bernardová)	28
French (Translated by Stéphane Baldeck)	32
German (Translated by Sebastian Walcher)	36
Italian (Translated by Patrizia Raveggi and Sabina Tržan)	40
Lithuanian (Translated by Laima Masytė)	48
Romanian (Translated by Alina Irimia)	52
Russian (Translated by Zhanna Perkovskaya)	56
Serbian (Translated by Jelena Simić)	60
Spanish (Translated by María Florencia Ferre)	63
List of Translators	68
Co-financing Publications of Slovenian Authors in Foreign Languages	73

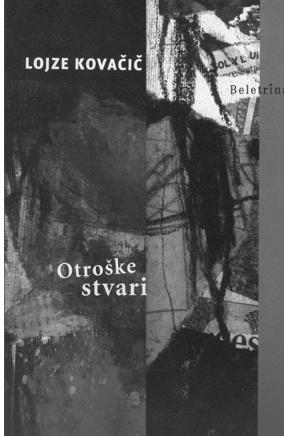
Lojze Kovačič (1928–2004)

Lojze Kovačič was born in 1928 in Basel, Switzerland. His father was a Slovenian immigrant, and his mother was German. In 1938 the family was expelled to the Kingdom of Yugoslavia because the father did not have Swiss citizenship. It was during the Second World War that Kovačič began to write, and just before the war ended he saw his first published literary sketch – in which he described his father’s death – in the magazine *Slovenska mladina* (Slovenian Youth). After the war, the family was regarded as politically dubious because, in the times of difficult social circumstances, they had petitioned to emigrate to Germany. The writer’s mother, sister and niece were forcibly expelled from Yugoslavia to a refugee camp in Carinthia, Austria, though Lojze Kovačič remained in Slovenia. He continued his studies at a Ljubljana secondary school. He published his predominantly autobiographical literary efforts in *Mladina* (Youth), *Mladinska*

Photo: Personal archive

zarja (Youth Dawn) and *Mladinska revija* (The Youth Magazine). In the epochal novel *Prišleki* (The Newcomers), he described his life from the time of his departure from Basel to Slovenia and up to his military service there, while the novel *Resničnost* (Reality) describes the events of the war. In the late 1950s he worked as a librarian, before entering teacher’s college in Ljubljana, graduating in 1962. For a while he was employed as an editor, then he became a dramaturge in a puppet theatre, later a teacher of puppeteering in a “Pioneer Home,” and a decade later he was employed in the realm of literary education. He died in 2004 in Ljubljana. With more than ten novels written for adults, along with collections of short stories and works for children and young adults, Lojze Kovačič ranks among the leading masters of 20th-century Slovenian fiction. Also not to be overlooked are his essays.

Book information

© Ksaverija Kogovšek, Darko Kovačič, Jani Kovačič and Beletrina

Year of publication: 2014

Binding: paperback

Dimensions: 21 cm

No. of pages: 351

Publisher: Beletrina Publishing House,
Kersnikova 4, SI – 1000 Ljubljana

ISBN: 978-961-242-954-6

Price: € 27.95

Foreign rights

Ms Renata Zamida: renata@zalozba.org

Otroške stvari (Childish Things, novel)

Childish Things is a tightly-woven novel that focuses on a very specific existential realm: the author's childhood. Throughout the virtuosic narrative we monitor the narrator's childhood; we follow his family's fate, as before the Second World War they had to move headlong out of Basel, Switzerland, to the father's unknown land. Kovačič's narrative is extremely candid, and his narrative lens does not allow for any embellishment. And yet, this is perhaps Kovačič's warmest book – which is by

no means to say that Kovačič's uncompromising commitment to the truth will make a bad impression on anyone. [...] *Childish Things* is a unique novelistic monolith, a remarkably well-rounded narrative, but at the same time it intimates things the author described in his other works, focussing on Things of Maturity (the title of another of his novels). With joy we look forward to the provisionally named adult work with which Kovačič, as he himself explains, will bring his post scriptum full circle.

Mitja Čander, *editor*

Media reactions

This is an honest story with no candy-coating or even mitigating of the real-life situations that were never kindly disposed to the Kovačič family. Already in Basel they were faced with considerable poverty and lived in fear of losing their possessions to creditors, but when they arrive in the father's land (Yugoslavia), things only

gets worse. And yet Kovačič's narrative is candid and displays an inexorable tendency to tell the truth – a tendency which also distinguishes his other works. In addition, this time the writer returns to the (proverbially) paradisiacal time of childhood, meaning that also Basel is presented, with all its faults and torments.

Lejla Švabić, *MMC*

Kovačič is trying to give meaning to his life by forming it into a narrative, a story that is an artful literary creation. And yet, perhaps this childish viewpoint is not

all that innocent; the intuitive premonition of this arises from the gloomy, wistful atmosphere the narrative structure of *Childish Things* lays out.

Nataša Bavec, *Pogledi*

"Childish" of course does not mean infantilism, but rather alludes to rebellion against the self-understood, to searching

for another sense to existence [...]. Story, style and heroes alike each arrive from another place.

Bernard Nežmah, *Mladina*

The narrator's starting-point is the recognition that there is a past that we can be sure will melt into the present like wax that has been licked at by flames, that

feeds the future just as much as death. And writing was not a comfort for marginalization; writing is the courage for the mountain that is growing.

Marjetka Krapež, *A-level essay 2015*

Otroške stvari

(ODLOMEK)

IV.

To je bil svetli uvod življenja v očetovi deželi. Kljub vsemu, kar je doletelo mojo mamo, očeta, Gizelo, mene in naposled Klaro – nekoga dne je izstopila na novomeški postaji in poleg drugega prinesla tudi mojo otroško pernico iz Basla –, smo na nek način le prišli domov. To pot, si pravim, naj zmaga osladnost, če že ne more poetičnost moje prve izkušnje in prvih dni življenja v vasi Cegelnica. Živali so ohranile svojo mitološko postavnost, kolikorkoli je bilo skrbi z njimi, ali žalost, ko so jih klali, in prav tako je narava ohranila svojo v redkih in gostih dobravah ob Krki. Oče ni bil z nami. Služil je denar v Ljubljani. Bil je všivač podlog, žepov in rokavov za moške in damske obleke pri firmi Bazar – Elita pri Glavni pošti. Delal je na črno, ne za skupno mizo z ostalimi krojači v delavnici, ki so bili v rednem delovnem razmerju, ampak za zaveso, da ga inšpektorji ne bi zalotili. Zaslužil je 100 din na teden. Imel je sobico uro hoda daleč v mestni okolici. Opoldne je kosil kruh in skuto v mlekarnici in potem šel malo odležat v park Tivoli, kajti ob enih je moral biti spet na delu. Tudi s tramvajem se ni vozil, da je prihranil denar. Zato je vstajal navsezgodaj in se odpravil v službo in se iz nje vračal šele zvečer, vsakokrat peš. Na špiritniku je kuhal čaj ali juho iz Maggi kock in jedel t. i. pasjo salamo, ki mu je bila od nekdaj všeč. Ni nas obiskoval, ker je bil vlak predrag. Za majhen denar je ob nedeljah delal doma pri ljudeh – obračal je njihove stare obleke in stvari iz krvzna – ali pa je prodajal po hišah ostanke iz svoje baselske krznarije – kučmice, ovratnike, mufe. Ko je po naključju srečal znanca iz mladih let, ki je bil v službi na železnici kot spremlevalec poštnega vagona, je kdaj med pošto in paketi brezplačno pripravoval k nam in se s svojim prijateljem vračal zvečer v Ljubljano. Vkrcati se je moral zmerom na skrivaj, da ga prijateljevi sodelavci na železnici ne bi zalotili. Jeseni

je prišel za dva dni, ko je stric Karel kuhal žganje. Oče je tedaj boječe, tiho, a hkrati pogumno vprašal Karla in vežici: »Kaj si naredil, da se mojim že štiri dni kadi po sobi?« Že teden dni se je kadilo iz pečice, ker dimnik ni vlekel ali kaj. Ko sem po lestvi zlezел gor, v dimniku nisem s palico otipal nobene cunje ali gnezda. Karel se je posmehnil in nato kakor čarodej z levico zvlekel iz vdolbine v zidu kos sajaste pločevine. To je bilo tako odkritosrčno od njega, da sem strmel vanj od občudovanja in pozabil na vsa ožiganja z bičem, s katerim me je kaznoval za najmanjšo nemarnost. Oče si je pogladil žepe na suknji od zadovoljstva, da je tako hitro poravnal spor. »Na, Lojz! Zdaj pa na zdravje!« mu je stric ponudil kozarec strašne pijače. On ga je iz prijaznosti vzpel in naredil požirek. »Še, še,« so ga vzpodbujali stric, teta Mica, oba bratranca, sestrična Pavla. Ker ni bil vajen alkohola, ga je hitro spodneslo. Izgubil je svojo držo, drobno, uglajeno hojo, iz katere so se vsi nekoliko norčevali, potem še očala. Dali so mu dolg drog z mošnjičkom na koncu, v katerega naj bi sklatil hruško z drevesa. Oče, ki še rok ni mogel držati kvišku, se je majal, lovil, motovilok okoli krošnje, ko je držal dva metra dolgo palico navpik, ki se je na lepem nagnila na stran in se je z njo vred zvalil po travi. »Daj, daj,« so navijali, ampak to ni bilo več iskreno vzpodbujanje. Nazadnje, ko je zataval mimo nas dol h Krki, da bi bruhal ali si umil obraz, so planili v smeh, kot da od njega ni mogoče pričakovati kaj drugače, ker je že od nekdaj veljal za družinsko prismo do med sorodniki. Tudi jaz sem se ta čas, ko sem sledil očeta, malo nasmihal, ker sem se bal, da bi nas drugače stric in teta vrgla iz hiše. Ampak oče je začel spodaj brundati in prepeval je, ko se je pobiral z brega ... »Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko ...« in vsi pred hišo so povzeli pesem za njim in mu naredili prostor za kamnito mizo. Ta pesem je bila zelo žalostna, tudi mami je bil napev bližu, naučil sem se jo, kot sem se naučil vseh pesmi, ki so jih peli, ker njihovega narečja nisem razumel, in ko sem jo pel, sem zmeraj mislil na Basel, na Elizabethplatz, na svojo košaro v rjavi sobi. Edino na ta način sem se naučil jezika, ki ga nikoli nisem slišal v sebi. Najraje sem si jo brundal daleč od hiše, spodaj ob Krki, ker sem si predstavljal, da se Basel nahaja za zračno črto plavega hriba, ki se je dvigal nad črnimi obrežnimi hojami na drugi strani. Tudi »*Moj oča ima konjiča dva*« mi je šla dobro iz grla, če so mi pustili, da sem stal na lojtrniku z vajetmi v rokah, ko sta Jožetova konja dirjala po repo, ki jo je bilo treba pobrati pred nalivom. Tresenje, ropot voza, peket po kamenju so mi pomagali, da sem občutil gmotni ritem besed. Tudi bobnanje v Baslu, hitro, zamolklo, glasno, glasnejše z enim polenom, nato skoraj še kot šepetanje, sem obvladal na različno velikih sodih, kakor karnevalski bobnarji na globokih in plitvih bobnih. Zmeraj sem rabil nek predmet, denimo piščal, ki sem jo znal izrezljati iz vrbe, da sem si pesem predstavil skoraj telesno, kot pogovor z nekom, ki sedi z menoj na paši. Da bi kdaj mislil, čutil, govoril ali celo pisal v slovenskem jeziku,

je bilo zame nekaj tako nedostopnega, kot po burnih sanjah postati angel, ko bi se zjutraj zbudil. Šele čez leta po Cegelnici sem začel kracati v zvezčiče in dve leti zatem objavil svojo prvo zgodbo, za katero sem dobil – kar se mi zdi nadvse vredno poudariti – tak honorar, s katerim sem po očetovi smrti preživel mesec dni sebe in družino, ne da bi bilo treba hoditi na trg prodajat kože ali sekat drva po tujih hišah. Slovenski in nemški jezik sta bila tedaj, leta 1938, in sta še danes, pa če povprašaš berača ali filozofa, v smrtonosnem objemu medsebojnega sovraštva. Vsak jezik je, že od spočetja dalje, doma v enem človeku. In kako je, če domujeta dva tako sovražna družabnika pod eno in isto streho? Venomer se – poznamovano zgodovinsko, politično, nacionalno, čustveno – ravsata med sabo. In to posebno takrat, ko si oba zamislita isto reč in spodbijata drug druga gega z močjo jeklenih krogel, ki jih zidarji uporabljajo za podiranje starih hiš. Petnajst let po Cegelnici se je začelo govoriti, da ne le govorimo svoj jezik, ampak da nas jezik tudi govorí. Slišimo ga že v svoji materi, zaznavamo njegovo muziko, dispozicijo, izročilo. Nekaj redkih ljudi je bilo, ki so hoteli izstopiti iz jezika, ki jih govorí po tradiciji, da bi lahko povedali »svoje, nove, drugačne reči«, in bi tako postali sami izvor svojega jezika. Enim je uspelo, drugi so se ubili. Kasneje so se stvari še bolj zapletle: ljudje so se na lepem začeli čuditi, zakaj človek govorí že najmanj 10 tisočletij in kaj sploh pomeni govoriti? Postavili so primerjavo z reko. Je poreklo reke važnejše od porekla njenega cilja – oceana? Sam sem v svojem dvوليčnem jeziku, polnem napak, hib, nalašč ali ponevedoma skušal izraziti svoje »drugačne stvari«. Postavljal sem brvi med oba jezika, ko so se ponesrečili vsi enačaji, kršil sem veljavna pravila obeh jezikov in poskušal z nekakšno tretjo sintakso uskladiti in precizirati med seboj pomešana agregatna stanja, kot sem jih čutil in videl v svoji glavi. Obnašal sem se kot biološki preizkušenec, laboratorijska miš med duhovnima pregradama obeh izročil. Ni postal lažje. A zdajle naenkrat, na starost, mi je bliže še tako plehka materinščina od najtenkovestnejše očetovščine. Bi se duh počutil udobnejše, če bi ostal pri prvem jeziku? Bi si prihranil vse iluminacije v drugem jeziku, pa prosto kot ptiček na veji prepeval o svojih eksistencialnih težavah in ekonomskih skrbeh? Žal je prepozno, da bi se preoblekel, pa tudi nikoli ne bi mogel izstopiti iz svoje razdvojenosti. Znašel bi se v praznem in moral bi se vrniti kar se da hitro nazaj v svojo lusko, da ne odplava s skorjico, vejico ali kar že je s tokom, se zgubi med jezovi in rečicami, v povodnjih s hribov, tebe pa bi zgrabil srh, težave, problemi, skrbi, katar, ker si ostal gol. Sprašujem se, ali bi bilo, ko bi uporabljal prvi jezik, v njem več lirične in melanholične zasnove očetovega duha, tako kot je v drugem priplaval na površje več mamine nazornosti in depresivnosti? Tega ne bom izvedel nikoli.

Lojze Kovačič: *Otroške stvari*. Beletrina: Ljubljana 2014, p. 258–262.
© Ksaverija Kogovšek, Darko Kovačič, Jani Kovačič in Beletrina

Childish Things

(EXCERPT)

IV.

That was the bright introduction to life in father's country. In spite of everything that was to happen to my mother, father, Gisela, me, and eventually Klara – who got off the train at the station in Novo Mesto one day, bringing with her from Basel, among other things, the down comforter of my childhood – in some sense we had come home. This time, I tell myself, if the poetry of my first encounter with the village of Cegelnica and my first days there have faded, let's have their sweetness prevail. The animals have retained their mythological sturdiness, regardless of all the problems with them, or their sadness from when it came time to slaughter them, and nature has retained its stateliness, too, in the groves clustering densely or sparsely along the Krka. Father wasn't with us. He was in Ljubljana making money. He worked sewing linings, pockets and sleeves into suits and dresses for the Elite Bazaar Company near the main post office. He worked off the books, not in the workshop around a big table with the other tailors, who were regular employees, but behind a curtain in back, so the inspectors wouldn't find him. He earned a hundred dinars per week. He lived in a small rented room on the outskirts of town, an hour's walk from his work. At noon he'd stop by a dairy to have slices of bread spread with curd cheese for lunch, then he'd go stretch out on a bench in Tivoli Park, since he had to be back at work by one. In order to save money he never took the streetcar, so he got up very early to walk in to work and then came home late at night, always by foot. He would make tea or soup out of Maggi cubes on a kerosene burner and eat what they called dog salami, which he'd always enjoyed. He didn't come visit us, because train tickets cost too much. He would spend Sundays doing jobs for people at home – reversing their old dresses or fur items – or he'd try to sell the

remainders from his Basel fur shop door to door – fur hats, chokers and muffs. When by chance he ran into an old friend of his youth who had a job with the railroad as a mail car conductor, he began coming out for free every now and then amid the letters and packages, then would go back to Ljubljana with his friend the same evening. He always had to sneak onto the train, so that his friend's railway colleagues wouldn't notice him. In the fall, when Uncle Karl made schnapps, he came for two days. That time in the entryway he timidly, quietly, yet bravely asked Karl, "What have you done to make the stove smoke up my family's room for four days?" The stove had been pouring out smoke for a week, because there was some problem with the flue or the stovepipe. I'd climbed a ladder up onto the roof and poked a stick down into it, but couldn't detect a rag or a nest there. Karl smiled and then like a magician used his left hand to pull a sooty piece of metal out of a recess in the wall. His admission was so frank that I just had to stare at him in admiration and forgot about all the lashings he'd given me for the slightest mistake. Father began smoothing down his suit pockets in satisfaction at having settled the dispute so quickly. "Come on, Lojze, here's to your health," uncle handed father a glass of his horrible drink. Father politely accepted it and took a sip. "Go on, go on," Uncle Karl, Aunt Mica and three cousins encouraged him. Because he wasn't used to alcohol, he succumbed rather quickly. He lost his posture, the refined, almost delicate gait that everyone made fun of, and then he lost his glasses. They gave him a long pole with a small pouch at the end that he was supposed to use to harvest pears off the branches. Father, who couldn't even raise his arms over his head, began to sway, stagger and pitch around the tree crown as he tried to hold the six-foot-long stick straight up in the air, then when it suddenly bowed to one side he went rolling through the grass after it. "Go on, go on," they cheered him on, but this was no longer honest encouragement. Finally, as he stumbled past us down to the Krka to vomit or wash his face, they burst out laughing, as if there was no expecting better of him, since the relatives had always viewed him as the family buffoon. During that time even I would smile a bit when father was the focus of attention, because I was afraid our uncle and aunt might throw us out of the house otherwise. But then down by the river father began to hum, and then to sing as he picked himself up off the riverbank... "Across the lake and through the fields, to where my dear home and my cradle are..." and everyone standing out in front of the house chimed in with him, making room for him around the stone table. That song was so sad, even mother liked the tune. I learned it the way I learned all of the songs they sang, because I couldn't follow their dialect, and when I sang it I thought of Basel, the Elisabethplatz and my bassinet in the brown room. That was the only way I could learn this language which I'd never heard in myself. Best of all I liked to hum it far away from

the house, down by the Krka, where I could imagine Basel just beyond the contours of the blue mountain that loomed up over the firs on the far side of the river. I could also do a good rendition of “My pa, he has two ponies” if they let me stand on the wagon holding the reins as Jože’s horses took us at a gallop out to the turnip field, where we had to harvest quick before the rain started. The shaking and rattling of the wagon and the click of the wheels and hooves over the stones helped me feel the physical rhythm of the words. It was like the way I had picked up drumming in Basel – fast, muffled, loud, louder with just one drumstick, then barely more than a whisper – I practiced on barrels of various sizes, like mardi gras drummers with deeper and shallower drums at their waist. I always needed some sort of object – a whistle, for instance, which I knew how to cut from a willow branch – in order to experience the song in an almost physical way, as a conversation with someone sitting across from me in a pasture. The notion that I could ever think, feel, speak or even write in Slovene was something almost as unimaginable as becoming an angel after waking up from troubled dreams in the morning. It wasn’t until years after Cegelnica that I began scribbling in notebooks, and then it was another two years before I published the first story that I actually got paid for – and paid such a big sum, it seems worth mentioning, that I was able to support myself and the whole family for a month after father’s death, without having to go the market to sell furs or chop wood in other people’s courtyards. At that time, in 1938, the Slovene and German languages were, and still are today, no matter if you ask a beggar or a philosopher, in a virtual death grip of mutual hatred. From the moment of conception on, every language is at home in a given person. What is it like for two such hostile companions to be at home under one and the same roof? Whether viewed historically, politically, nationally or emotionally, they are constantly at each other’s throats – and most of all when they both conceive of the same thing and then begin undermining each other with the force of those iron balls that are used to demolish buildings. Fifteen years after Cegelnica the notion spread that not only do we speak our language, but that our language also speaks us. We already hear it inside our mother, we perceive its music, its disposition, its tradition. There have been a few rare instances of people who have tried to step out of the language that speaks them by tradition, in order to say “their own, new, different things,” and thus become the source of their own language. Some have succeeded, others have killed themselves. Later things became even more complicated. People suddenly began to wonder why mankind has been speaking for at least ten millennia and what it even means to speak. They compared language to a river. Is the origin of the river more important than the origin of its destination – the ocean? I myself have tried, on purpose or unconsciously, to express my own “different things” in my own two-

faced language full of flaws and mistakes. When all equations have failed, I've set up footbridges between the two languages, violating the accepted rules of both and using a sort of third syntax to harmonize and define the mixed aggregate states that I've felt and seen in my head. I've behaved like a biological test case, a laboratory mouse negotiating the intellectual barriers of both traditions. It never got easier. And now, in my old age, my mother tongue, as bland as it is, is suddenly closer to me than the most scrupulous formulations of my father's tongue. Would the mind be more at ease if it had stuck with the first language? Would it have spared itself all the illuminations of the second language and sung free as a bird of its existential problems and economic concerns? Alas, it's too late for it to change clothes, nor could it ever step out of its dividedness. It would find itself in a void and have to go back as quickly as possible into its husk to avoid being swept away with some piece of bark, a twig, or whatever else the current brings by, vanishing in the cataracts and forks, or in some torrent tearing down from a hillside, and you'd be left with a shudder, problems, worries, headaches and phlegm, because you're suddenly naked. I have to wonder: if I'd used my first language, would there have been more of the lyrical, melancholy cast of my father's spirit, much as, when using the second, more of my mother's thoroughness and inclination to depression came through? I'll never find out.

Translated by Michael Biggins
Contact: mbiggins@uw.edu

Dječja posla

(ODLOMAK)

Translated by Ahmed Burić
Contact: ahmedburic@gmail.com

IV.

To je bio svijetli uvod u život u očevoj zemlji. Unatoč svemu što je snašlo moju mamu, oca, Gizelu, mene i na posljetku Klaru – jednog dana je izašla na stanicu u Novom Mestu i pored drugih stvari donijela i moju dječiju pernicu iz Basela – na neki smo način baš došli kući. Ovoga puta, rekao sam si, neka pobijedi sladunjavost, ako već ne može poetičnost mog prvog iskustva i prvih dana života u selu Cegelnica. Životinje su sačuvale svoju mitološku staturu, koliko god je bilo brige oko njih ili žalosti kad su ih klali, i baš tako je priroda sačuvala svoju u rijetkim i gustim dubodolinama uz Krku. Otac nije bio snama. Zarađivao je novce u Ljubljani. Ušivao je postave, džepove i rukave za mušku i damsку odjeću za firmu Bazar – Elita kod Glavne pošte. Radio je na crno, ne za grupnim stolom sa ostalim krojačima u radionici, koji su bili u redovnom random odnosu, nego iza zavjese, da ga inspektorji ne bi uhvatili. Zaradio bi 100 din sedmično. Imao je sobicu udaljenu sat hoda u gradskoj okolini. U podne bi ručao kruh i skutu u mljekari i onda bi išao malo ležati u park Tivoli, jer je u jedan opet morao biti na poslu. Ni tramvajem se nije vozio da bi pribedio novce. Zato je zarana ustajao i išao na posao, a vraćao se tek uveče, svaki put pješke. Na primusu je kuhao čaj ili juhu od Maggi kocke, i jeo takozvanu pasju salamu koju je odavno volio. Nije nas obilazio, jer voz je bio preskup. Za male pare je je nedjeljama radio kod ljudi – prepravljao je njihovu staru odjeću i stvari od krvna – ili je po kućama ostatke iz svoje bazelske krvnarije – kapice, ovratnike, mufove. Kad je slučajno sreo poznanika iz mladosti koji je radio u željeznici kao pratilac poštanskog vagona, ponekad bi

između paketa i pošte besplatno doputovao k nama, i sa svojim prijateljem se uvečer vraćao u Ljubljalu. Uvijek se morao prošvercovati da ga prijateljevi saradnici ne bi uhvatili. U jesen bi došao na dva dana, kad bi čika Karel pekao rakiju. Otac je tada plašljivo, tiho ali istovremeno hrabro pitao Karla u kućici. "Šta si uradio pa mojima već četiri dana dimi u sobi?" Već sedmicu dana je dimilo iz pećice, jer dimnjak nije vukao ili nešto tako. Kad sam se merdevinama popeo gore, sa štapom nisam napipao nikakvo gniazdo ili ritu. Karel se je osmijehnuo i nato kao čarobnjak ljevicom izvadio iz udubine u zidu, komadić prljavog lima. To je bilo tako otvorena srca od njega, da sam buljio u njega pun obožavanja, i zaboravio sve otiske bića kojim me je kažnjavao za najmanju pogrešku. Otac je zagladio džepove na kaputu od zadovoljstva jer je tako brzo izglađio spor. "Evo, Lojze! Sada na zdravlje!" ponudio mu je čiko čašu stršnog pića. On je iz ljubaznosti prihvatio, i uzeo gutljaj. "Još, još", hrabrili su ga čiko, teta Mica, dva bratića, sestrična Pavla. Kako nije bio navikao na alkohol, brzo ga je bacilo. Izgubio je svoje držanje, sitan uglađen hod, kojem su se svi na neki način podsmijevali, nakon toga još i naočale. Dali su mu dug štap s kesicom na kraju, u koju je trebao stresti krušku s drveta. Otac koji više nije mogao držati ruke uvis, se ljaljao, hvatao, uvijao oko krošnje dok je držao uspravno dva metra dugu palicu, koja se je iznenada nagela ustranu i s njom se zavalio po travi. "Hajde, hajde", navijali su, ali to više nije bilo iskreno ohrađivanje. Na kraju, dok se pored nas gegao dole prema Krki da bi povratio ili se umio po licu, prasnuli su u smijeh, kao da od njega ništa drugo nisu mogli ni očekivati, jer je odavno važio za predmet poruge među familijom. Čak i ja sam se u trenutku dok sam pratio oca malo osmijehivao, jer sam se bojao da će nas u protivnom čiko i teta izbaciti iz kuće. Ali, otac je odozdo počeо brundati, i dok je dolazio sebi s briješa, pjevao je: "*tamo iza pašnjaka, tamo gdje je bob, s mojom kolijevkom, leži dragi dom*", i svi pred kućom su prihvatali pjesmu zanjim, i napravili mu mjesto za kamenim stolom. Ta pjesma je bila vrlo tužna, i mama je znala taj napjev, naučio sam je kad sam naučio sve pjesme koje su pjevali, jer ja njihovo narječje nisam razumio, i kad sam je pjevao ja sam uvijek mislio na Basel, na Elizabethplatz, na svoju korpu u smedjoj sobi. Jedino na taj način sam naučio jezik koji u sebi nikada nisam čuo. Najradije bih je brundao daleko od kuće, dole ispod na Krki, jer sam zamišljao da se Basel nalazi iznad vazdušne linije modre planine, koji se je dizao nad crnim brijegeovitim puteljcima s druge strane. Pa i "Moј očka ima konjića dva" mi je dobro izlazilo iz grla, kad bi mi dopustili da stojim na stepeniku od kola, s kandžijom u ruci, dok su Jožetovi konji obilazili repu koju je trebalo pokupiti prije pljuska. Treskanje, kloparanje voza, topot po kamenju su mi pomogli da osjetim temeljni ritam riječi. Također, bubenjanje u Baselu, brzo, zamuklo, glasno, glasnije za jednu cjepanicu, poslije toga još kao šapat, naučio sam na raz-

ličito velikim posudama, kao karnevalski bubnjari na dubokim i plitkim bubenjевима. Uvijek mi je trebao neki predmet, recimo svirala što sam je znao izrezati od vrbe, da bih pjesmu skoro tjelesno zamislio, kao razgovor s nekim ko sa mnom sjedi na paši. To da ću nekad misliti, osjećati, govoriti ili pisati na slovenačkom jeziku, bilo je za mene nešto tako nedostupno, kao kad bih nakon burnih I teških snova, ujutro kad se probudim postao – andeo. Godina-ma nakon Cegelnice sam počeo švrljati po svešćicama i dvije godine poslije sam objavio svoju prvu priču za koju sam dobio – to treba posebno naglasiti – toliki honorar da sam nakon očeve smrti prehranio mjesec dana sebe i porodnicu, a da nisam morao ići na trg prodavati kože, ili cijepati drva po tuđim kućama. Slovenački i njemački jezik su tada, 1938. godine, i još su i dan danas, u smrtonosnom zagrljaju međusobnog neprijateljstva, možete pitati čitaoca ili filozofa. Svaki jezik je od početka nadalje, u jednom čovjeku – kući. I kako je ako dva takva neprijateljska družbenika stanuju pod istim krovom? Neprestano se – zabilježeno historijski, politički, nacionalno, osjećajno – međusobno mlate. I to posebno onda kad oba zamisle istu stvar i obijaju jedan drugog snagom čeličnih kugli koje zidari upotrebljavaju za rušenje starih kuća. Petnaest godina nakon Cegelnice se počelo govoriti da mi samo ne govorimo svoj jezik, nego da i jezik govoriti nas. Čujemo ga još u svojoj majci, prepoznajemo njegovu muziku, raspoloživost, tradiciju. Nekoliko rijetkih ljudi htjelo je izaći iz jezika, koji govore iz tradicije, kako bi mogli reći “svoje nove, drugačije stvari”, i tako bi postali samo izvor svojega jezika. Jednima je uspjelo, drugi su se ubili. Kasnije su se stvari još više zaplele: ljudi su se iznenada počeli čuditi zašto čovjek govoriti već najmanje 10 milenija, i šta uopće znači govoriti? Napravili su poređenje s rijekom. Je li važnije to da je rijeka potekla, ili je važnije porijeklo njezinog cilja – okeana? Sam sam u svojem dvoličnom jeziku, punom grešaka, mana namjerno ili iz neznanja pokušao izraziti svoje “drugačije stvari”. Postavljao sam brvna između oba jezika, kad su se unesrećile sve jednakosti, kršio sam važeća pravila oba jezika i pokušao nekom trećom sintaksom uskladiti i precizirati međusobno pomiješana agregatna stanja, kako sam ih osjetio i vidio u svojoj glavi. Ponašao sam se kao biološki zamorčić, laboratorijski miš između duhovnih pregrada obiju tradiciju. Nije postalo ništa lakše. A sad najednom, u starosti, bliža mi je blaga materinskost od najistancanje očinskosti. Da li bi se duh udobnije osjećao ako bi ostao u prvom jeziku? Da li bi očuvao sve iluminacije u drugom jeziku, pa jednostavno kao ptičica na grani pjevao o svojim egzistencijalnim problemima i ekonomskim brigama? Nažalost, prekasno je da bih se preobukao, a i nikada ne bih uspio izaći iz svoje razdvojenosti. Našao bih se u praznom prostoru i morao bih se vratiti koliko se brzo da u svoju ljusku, da ne otpliва sa kožicom, grančicom ili šta već s tokom odlazi, izgubi se između rječica

i brana, u poplavi s planina, a ti bi se naježio, nikle bi teškoće, problemi, brige, sužavanje, jer si ostao gol. Pitam se da li bi, kad bi upotrebljavao prvi jezik, u njemu bilo više lirične i melanholične baze očevog duha, tako kao što je u drugom isplivalo na površinu više mamine očitosti i depresivnosti? To nikada neću saznati.

Детски неща

(откъс)

Translated by Eva Šprager
Contact: eva_sprager@yahoo.com

IV.

Това беше светло въведение в живота в страната на баща ми. Въпреки всичко, което сполетя майка ми, баща ми, Гизела, мен и в крайна сметка и Клара – един ден тя слезе на гарата в Ново место и освен всичко друго донесе със себе и детската ми пухена завивка от Базел – по някакъв начин се прибрахме вкъщи. Този път, си казвам, нека да победи сладникавостта на първия ми опит и първите ми дни на живота в село Цегленица, ако не може поетичността. Животните запазиха митологическата си стройност, въпреки грижите, които имахме с тях, или тъгата, когато ги колеха, както я запази и природата в редките и гъстите гори покрай Кърка. Баща ми не беше с нас. Изкарваше пари в Любляна. Пришиваше хастари, джобове и ръкави на мъжки и женски костюми във фирма Базар – Елита до Централната поща. Работеше нелегално, не на общата маса в работилницата с останалите кројачи с редовни трудови отношения, а зад завеса, за да не го хванат инспекторите. Печелеше по 100 динари на седмица. Имаше стачка на един час пеша в периферията на града. По пладне обядваше хляб и извара в млекарницата и после отиваше да подремне в парка Тиволи, тъй като в един часа трябваше пак да е на работа. Не пътуваше с трамваи, за да пести пари. Заради това ставаше много ранно сутрин и тръгваше за работа и се прибираще чак вечерта – всеки път пеша. На спиртно котлонче си вареше чай или супа от кубче Maggi и ядеше кучешки салам, който винаги е обичал. Не идваше на гости, тъй като влакът беше прекалено скъп. В неделите работеше по домовете на хората за смешни пари – обръ-

щаше старите им дрехи и други неща от козина – или им продаваше остатъци от базелското си кожухарство: кожени калпаци, яки, маншони. Когато случайно срещна един познат от юношеството, който работеше на железницата като придружител на пощенския вагон, от време на време пътуващ безплатно между писмата и колетите и идващ при нас и вечерта се връщащ в Любляна с приятеля си. Винаги трябваше да се качва скришом, за да не го хванат колегите на приятеля от железница. Есента дойде за два дни, когато чичо Карел вареше ракия. Тогава баща ми плашливо, тихо, но едновременно храбро пита Карел: „Какво направи, за да пуши толкова в стаята на моите вече четири дни?“ Вече цяла седмица пушеше от кюмбето, тъй като коминът не дърпаше или нещо такова. Когато се качих по стълбата, не напипах с пръчка никакви парцали или гнездо в комина. Карел се усмихна и като маг издърпа с лявата си ръка от цепнатина в стената парче покрита със сажди ламарина. Това беше толкова чистосърдечно от неговата страна, че с възхита се втренчвах в него и забравих за всичкото шибане с камшика, с който ме наказваше и за най-малката небрежност. Баща ми си погали джобове на сакото от удоволствие, че спорът беше решен толкова бързо. „Ето, Лойз! А сега – на здраве!“ му предложи чичо чаша със страшно питие. Взе я от учтивост и отпи глътка. „Още, още“, окуряжаваха го чично, леля Мица, двамата братовчеди, братовчедката Павла. Баща ми не беше свикнал с алкохола, заради това бързо го хващаше. Губеше стойката си, ситната си елегантна походка, с която всички леко се подиграваха, след това и очилата си. Дадоха му дълъг прът с кесия на края, в която да обрули круша от дървото. Баща ми, който не можеше даже да държи ръцете си изпънати, се люлееше, залиташе, ръчкаше около короната с двуметровата пръчка, която държеше вертикално и която изведенъж се наколни настрани, така че двамата заедно се търкунаха по тревата. „Давай, давай“, го насърчаваха, но това вече не беше искрено поощрение. На края, когато излькатуши покрай нас надолу до Кърка, за да повърне или да си измие лицето, започнаха да се смеят, като че ли от него не може да се очаква нещо друго, тъй като роднините от досата време го приемаха като семейния тъпак. Докато вървях след баща ми и аз леко се усмихвах, защото се страхувах, че иначе чично и леля ще ни изхвърлят от къщата. Но долу до реката баща ми вече започна да си тананица, пееше, докато се изправяше на брега... „Нагоре през езерото, нагоре през гората, където е домът ми, люлката ми детска...“ и всички пред къщата му припяваха и му направиха място на каменната маса. Тази песен беше много тъжна и на майка ми й харесаше мелодията, а аз я научих, както научих всичките песни, които пееха, тъй като не разбирах диалекта им и докато я пеех, винаги мислих за Базел, за „Елизабетплац“, за кошни-

цата ми в кафявата стая. Само по този начин научих езика, който никога не съм чувал в себе си. Обичах да си тананикам тази песен далеч от къщата, долу край Кърка, където си представях, че Basel се намира зад въздушната линия на синия хълм, който се надигаше върху черните крайбрежни ели отсреща. И „Баща ми има две кончета“ добре ми се удаваше, когато ми разрешаваха да стоя върху каруцата с поводите в ръце, докато конете на Йоже препускат към нивата, където трябва се прибере ряпата преди бурята. Клатенето, дрънченето на каруцата, тропотът на подковите върху камъка ми помагаха да усетя материалния ритъм на думите. Също така в Basel владеех барабанене на различно големи варели: бързо, заглушено, шумно, по-шумно с една съчка, след това почти като шепот – като барабанистите на дълбоки и плитки барабани по време на карнавала. Винаги ми трябваше някакъв предмет – например свирка, която можах да издълбая от върба – за да си представя песента почти физически, като разговор с някого, който седи с мен на паша. Че някога ще мисля, чувствам, говоря или даже пиша на словенски език за мен беше нещо толкова невероятно като да станеш ангел след бурни сънища, когато сутринта се събудиш. Години след Цегленица започнах да драксам в тетрадките и две години след това публикувах първия си кратък разказ, за който получих – това ми се струва важно да подчертая – такъв хонорар, че след смъртта на баща ми с него аз и семейството ми изкарахме цял месец, без да ми се наложи да ходя на пазара да продавам кожи или да сека дърва по чужди къщи. Словенският и немският език бяха тогава, 1938-а година – и си останаха до ден днешен, когото и да питате, просяк или философ – в смъртоносната схватка на взаимна ненавист. Всеки език, от зачеването натастък, пребивава у един човек. И какво става, ако под един и същ покрив пребивават двама толкова враждебни съдружници? Непрекъснато се – потвърдено исторически, политически, национално, емоционално – карат помежду си. А особено тогава, когато и двамата си представят една и съща дума и се оборват един друг със силата на стоманените топки, които зидарите използват за събаряне на стари къщи. Петнайсет години след Цегленица започна да се говори, че не само говорим езика си, а и езикът говори нас. Чуваме го още в майчината утроба, усещаме melodията му, диспозицията, традициите. Имало е понякога хора, които са искали да излязат от езика, който ги говори обичайно, за да кажат „свои, нови, различни неща“, и така сами да станат извор на собствен език. Някои са успели, други са се убили. По-късно нещата станали още по-сложни: хората изведенъж започнали да се чудят защо човекът говори вече поне от 10 хиляди години и какво изобщо означава да говориш? Направили сравнение с река. Но произходът на реката по-важен ли е от произхода на целта ѝ –

okeana? Самият аз, в двуличния си език, пълен с грешки, дефекти, нарочно или от незнание, съм опитал да изразя свои „различни неща“. Строих въжени мостове между двата езика, когато пропаднаха всичките знаци за равенство, нарушавах утвърдени правила на двата езика и опитвах чрез никакъв трети синтаксис да синхронизирам и прецизирам помежду им смесени агрегатни състояния, както ги усещах и виждах в главата си. Държах се като подложен на биологичен тест, като опитна мишка между духовните бариери на двете традиции. Не стана по-леко. Но изведенъж сега, на стари години, ми стана по-близък и напълно блудкав майчиния език пред най-изтънчения бащин. Щеше ли духът да се чувства по-комфортно, ако бях останал при първия си език? Щях ли да си спестя всичките илюминации във втория език и свободен като птичка да пея за езистенциалните си проблеми и икономическите си тревоги? За съжаление е късно да се преоблеча, а и никога не бих могъл да изляза от раздвоеността си. Щях да се озова в празното и трябваше много бързо да се върна обратно в люспата си, за да не отплува с коричката, клонката или каквото там носи течението, да не се изгуби между язовири и рекички, в на воднения от склонове, а теб да те побиват тръпки, да се сблъскваш с трудности, проблеми, грижи, възпаление, защото си останал гол. Питам се, дали, ако бих използвал първия език, щеше да има в него повече от лирическата меланхолична основа на бащиния дух, така както във втория на повърхността изплуваха повече нагледността и депресивността на майка ми. Никога няма да разбера това.

Dječje stvari

(ODLOMAK)

Translated by Božidar Brezinčak Bagola
Contact: bozidar.brezinscak.bagola@kr.t-com.hr

IV.

Bio je to svijetli uvod u život na očevoj zemlji. Unatoč svemu što je zadesilo moju mamu, oca, Gizelu, mene i naposljetku Klaru – jednog je dana sišla na kolodvoru Novog Mesta i pored ostalih stvari donijela i moju dječju pernicu iz Basela –, mi smo ipak na neki način došli doma. Tada sam rekao sebi, neka pobjedi sentimentalnost, kad već ne može poetičnost mog prvog iskustva i prvih dana života u selu Cegelnica. Životinje su sačuvale svoju mitološku stasitost, kolikogod se o njima brinuli, ili žalost pred klanjem, a jednako tako sačuvala je i priroda svoju u rijetkim i gustim dubravama uz Krku. Otac nije živio s nama. Zarađivao je novac u Ljubljani. Bio je šivač podloga, džepova i rukava za mušku i damsku odjeću u tvrtki Bazar – Elita kod Glavne pošte. Radio je na crno, u radionici nije sjedio za radnim stolom zajedno s ostalim krojačima koji su bili u stalnom radnom odnosu, nego iza zavjese, da ga inspektorji ne primijete. Zarađio je 100 din na tjedan. Imao je sobicu udaljenu sat hoda u okolini grada. Opodne je ručao kruh namazan sirom u mljekari, a potom bi malo prilegao u parku Tivoli, ali u jedan je morao opet biti na poslu. Nije se vozio ni tramvajem, kako bi uštedio novac. Zato je rano ujutro ustajao i odlazio na posao, te se kasno navečer vraćao s posla, svaki put pješice. Na špiritnom kuhalu kuhalo je čaj ili juhu od Maggi kocki te jeo tzv. pseću salamu koju je od nekad volio. Nije nas posjećivao, jer je vlak bio preskup. Nedjeljom bi za mali novac radio po kućama kod ljudi – prepravljao je nijihovu staru odjeću i stvari od krzna – ili bi prodavao po kućama ostatke iz svoje bazelske krznarije – šbare, ovratnike, mufove. A kad je sasvim slučajno sreo poznanika iz mladih godina, koji je radio na

željeznici kao pratilac poštanskog vagona, ponekad bi među poštom i paketima besplatno doputovao k nama i navečer se sa svojim prijateljem vratio opet u Ljubljani. Ukrati se morao uvijek kriomice, da ga ne primijete prijateljevi suradnici na željeznici. Ujesen je došao i ostao dva dana, kad je stric Karlo pekao rakiju. Otac je tada bojažljivo, tiho, a istovremeno odvažno pitao Karla na hodniku: „Što si uradio te se kod mojih već četiri dana dimi u sobi?“ Tjedan dana se već dimilo iz šporeta, jer dimnjak nije mogao povući dim ili je posrijedi bilo nešto drugo. Kad sam se popeo po ljestvama na krov, u dimnjaku nisam pomoću štapa osjetio nikakvu krpu ili glijezdo. Karlo se osmehnuo i potom poput čarobnjaka lijevom rukom izvukao iz udubine u zidu komad čađavog lima. Učinio je to tako otvorena srca da sam diveći se buljio u njega i zaboravio na sve udarce bićem kojima me kažnjavao za svaku pa i najmanju nemarnost. Otac je pogladio džepove na kaputu od zadovoljstva što je tako brzo riješio spor. „Evo, Lojze! A sada živio!“ ponudi mu stric čašicu ljutog pića. On ljubazno uzme čašicu u ruku i ispije gutljaj. „Još, još“, navaljivali su stric, teta Mica, oba bratića, sestričina Pavla. Budući da nije bio naviknut na alkohol, brzo je izgubio ravnotežu. Izgubio je svoj uspravan stav, sitan, uglađen korak, zbog čega su ga svi malo ismijavali, te na kraju još i naočale. Dodali su mu dugu drvenu motku s platnenom košaricom na vrhu u koju je trebao ubrati krušku s visokog drveta. Otac koji ni ruke nije mogao podignuti u vis, počeo se na mahove njihati, nezgrapno mahati rukama ispod krošnje, dok je držao dva metra dugu motku podignutu u zrak te se odjednom nagnula na jednu stranu i on se zajedno s njom stropoštao na travu. „Daj, samo daj“, navijali su, ali to nije više bilo iskreno boderenje. Na kraju, kad se pokraj nas spustio dolje prema Krki da bi sve povratio ili se umio, prasnuli su u smijeh, kao da se od njega nije ni moglo očekivati nešto drugo, budući daje već od nekad slovio među rođbinom kao malo čaknut član obitelji. U tim trenucima smješkao sam se i ja sam, prateći oca, zato što sam se bojao da bi nas u protivnom stric i teta mogli izbaciti iz kuće. Ali otac je počeo onamo dolje brundati i pjevao je, udaljavajući se od obale... „*Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko...*“ (Onamo preko jezera, onamo preko livade, gdje je dragi dom s mojom zipkicom, op. prev)... i svi ispred kuće počeli su pjevati za njim te mu oslobođili mjesto za kamenim stolom. Bila je to jako žalosna pjesma, čak je i mami napjev bio blizak, naučio sam tu pjesmu kao i sve ostale pjesme koje su pjevali, jer njihovog narječja nisam razumio, i kad bi je pjevali, uvijek sam mislio na Basel, na Elizabethplatz, na svoju košaru u smedjoj sobi. Jedino na taj način učio sam jezik kojeg nikad nisam čuo u sebi. Najradije sam tu pjesmu brundao daleko od kuće, dolje pokraj Krke, gdje sam zamisljao kako se Basel nalazi iza zračne crte plavog brda koje se dizalo iznad crnih grana na drugoj strani rijeke. I pjesma „*Moj oča ima konjića dva*“ (U mog oca dva konja malena, op. prev.) dobro mi je potekla iz grla, kad

su mi dopustili da sjedim na drvenim kolima s uzdama u rukama, dok bi Jožini konji trčali po repu koju je valjalo pokupiti prije pljuska. Truckanje, tandrkanje kola, topot niz kamenje pomagali su mi u tome da što bolje osjetim stvarni ritam riječi. Pa i bубњење у Baselu, brzo, prigušeno, glasno, glasnije s jednim batom, potom opet skoro kao šaputanje, svladao sam na različito velikim bačvama, poput karnevalskih bубњара na dubokim i plitkim bубњевима. Uvijek mi je trebao neki predmet, uzmimo na primjer frulu koju sam znao napraviti iz vrbova drveta, da bih mogao sebi predočiti pjesmu gotovo tjeslesno, kao razgovor s nekim tko sjedi sa mnom na paši. Da ћu jednom misliti, osjećati, govoriti ili čak pisati na slovenskom jeziku, bilo je za me nedostupno u istoj onoj mjeri kao što je bila nedostupna mogućnost da ћu poslije burnih snova, kad se ujutro probudim, postati andeo. Tek sam mnogo godina poslije Cegelnice počeo švrljati po bilježnicama i dvije godine kasnije objavio svoju prvu pripovijetku za koju sam primio – što mi se čini nadasve vrijednim naglasiti – tako visok honorar da sam s njim mogao poslije očeve smrti mjesec dana prehraniti sebe i obitelj, a da nisam morao hodati na tržnicu prodavati krvno ili cijepati drva po tudim kućama. Slovenski i njemački jezik bili su tada, 1938. godine, a još su i danas, bilo da pitaš prosjaka ili filozofa, u smrtonosnom zagrljaju međusobnog neprijateljstva. Svaki jezik je već od samog rođenja pa nadalje kod kuće u jednom čovjeku. I što se događa, ako su pod jednim te istim krovom kod kuće dva takva neprijateljska drugara? Uvijek iznova se – obilježeno povjesno, politički, nacionalno, osjećajno – prepisu između sebe. I to posebno onda, kad jedan i drugi zamišljaju istu stvar te osporavaju jedan drugoga snagom čeličnih kugli što ih zidari upotrebljavaju za rušenje starih kuća. Petnaest godina nakon Cegelnice počelo se pričati kako ne samo da mi govorimo svoj jezik, nego da jezik govori nas same. Čujemo ga već u majčinoj utrobi, osjećamo njegovu glazbu, raspoloživost, predaju. Bilo je nekoliko rijetkih pojedinaca koji su htjeli izići iz svog jezika koji ih izgovara prema tradiciji, ne bi li na taj način mogli izreći „svoje, nove, drukčije stvari“ te bi na taj način postali izvorom svog jezika. Jednima je to uspjelo, drugi su počinili samoubojstvo. Kasnije su stvari postale još zamršenije: ljudi su se odjednom počeli čuditi zašto čovjek govorí najmanje već 10 tisućljeća i što uopće znači govoriti? Usporedili su to s rijekom. Je li porijeklo rijeke važnije od porijekla njenog cilja – oceana? U svom jeziku s dva lica, punom pogrešaka, mana, namjerno ili nehotice, pokušao sam i sam izraziti svoje „drukčije stvari“. Postavljao sam brvi između oba jezika, kad je ponestalo znakovna jednakosti, kršio sam važeća pravila jednog i drugog jezika te pokušao pomoći nekakve treće sintakse uskladiti i precizirati međusobno pomiješana aggregatna stanja, onako kako sam ih osjećao i vidiо u svojoj glavi. Ponašao sam se kao biološki predmet ispitivanja, laboratorijski miš između duhovnih pregrada obiju predaja. Nije bilo nimalo lakše. Ali sada odjednom, pod stare dane,

bliži mi je materinski govor, pa makar bio bez prave zvučnosti, od najtankoćutnjeg očinskog govora. Da li bi se duh osjećao udobnije da sam ostao kod prvog jezika? Da li bih u drugom jeziku sačuvao sve iluminacije te poput ptičice na grani pjevao o svojim egzistencijalnim poteškoćama i ekonomskim brigama? Nažalost, prekasno je za preoblačenje, a uostalom nikad ne bih ni mogao izaći iz svoje razdvojenosti. Zatekao bih se u praznom prostoru i morao bih se što prije vratiti natrag u svoju olupinu, da ne otpliva s koricom, grančicom ili nečim drugim maticom nizvodno te nestane između usjeka i rječica, planinskih vododerina, a tebe bi proželi žmarci, tegobe, problemi, brige, katar, jer si ostao gol. Pitam se da li bi, ukoliko bih se služio prvim jezikom, bilo u njemu više lirske i melankolične osnove očinskog duha, na isti način kao što je u drugom jeziku isplivalo na površinu više mamma svjetonazora i depresivnosti? To neću nikad saznati.

Dječje stvari

(ULOMAK)

Translated by Mirta Jurilj
Contact: jurilmirta@gmail.com

IV.

To je bio vedar uvod u život u očevoj zemlji. Unatoč svemu što je snašlo moju mamu, oca, Gizelu, mene i, naposljetku, Klaru – jednoga je dana izišla na stanicu Novo mesto i, između ostalog, donijela i moju dječju pernicu iz Basela – na neki smo način ipak stigli kući. Neka ovaj put, kažem sam sebi, pobijedi sladunjavost kad već ne može poetičnost mojeg prvog iskustva i prvih dana života u selu Cegelnica. Životinje su očuvale svoju mitološku stasitost koliko god je bilo brige oko njih, ili žalost kada su ih klali, i upravo je tako priroda sačuvala vlastitu u rijetkim i gustim dubravama oko Krke. Otac nije bio s nama. Zarađivao je novac u Ljubljani. Ušivao je podstave, džepove i rukave na muškoj i ženskoj odjeći u firmi Bazar-Elita kod Glavne pošte. Radio je na crno, ne za zajedničkim stolom s ostalim krojačima u radionici koji su bili u redovnom radnom odnosu, već iza zavjesa da ga ne bi uhvatili inspektorji. Zarađivao je 100 dinara na tjedan. Imao je sobicu na sat vremena hoda u gradskoj okolini. U podne je ručao kruh i skutu u mljekarnici i potom otisao još malo odmoriti u park Tivoli jer je u jedan opet morao biti na poslu. Nije se ni vozio tramvajem ne bi li uštedio novac. Zato je ustajao rano ujutro i odlazio na posao i s njega se vraćao tek navečer, svaki put pješice. Na kuhalu je spravljao čaj ili juhu od Maggi kocke i jeo tzv. pseću salamu koja mu je oduvijek prijala. Nije nas posjećivao jer je vlak bio preskup. Za male novce nedjeljom je radio po kućama – ljudima je prepravljao staru odjeću i stvari od krvna – ili je po kućama prodavao ostatke iz svoje bazelske krvnarije – tokice, ovratnike, mufove. Kada je slučajno susreo znanca iz mladih dana koji je bio zaposlen na željeznici kao

pratitelj poštanskog vagona, ponekad bi, okružen poštom i paketima, besplatno doputovao k nama i sa svojim se prijateljem navečer vraćao u Ljubljani. Uvijek se morao ukrcati kriomici da ga ne bi uhvatili prijateljevi suradnici na željeznici. Jesenais je došao na dva dana dok je stric Karel kuhao rakiju. Otac je tada bojažljivo, tiho, a istodobno hrabro upitao Karela u hodniku: „Što si to napravio da se mojima već četiri dana dimi u sobi?” Već se tjedan dana dimilo iz peći jer dimnjak nije vukao ili što već. Kad sam se po ljestvama popeo gore, štapom nisam opipao nikakve krpe ili gnijezdo u dimnjaku. Karel je uz podsmijeh, poput mađioničara, iz udubine u zidu lijevom rukom izvukao čađavi komad lima. To je bilo toliko prostodušno od njega da sam zurio u njega s divljenjem i zaboravio sve udarce bićem kojima me kažnjavao i za najmanji propust. Otac si je pogladio džepove na kaputu, zadovoljan da je tako brzo razriješio spor. „Na, Lojz! A sada, nazdravlje!” ponudio mu je stric čašu žestokog pića. On ju je iz ljubaznosti prihvatio i uzeo gutljaj. „Još, još”, ohrabrvali su ga stric, teta Mica, oba bratića, sestrična Pavla. Kako nije navikao na alkohol, brzo ga je uzelio. Izgubio je držanje, svoj sitan, uglađen hod koji su svi naveliko izrugivali, a potom i naočale. Dali su mu dugačku motku s vrećicom na vrhu u koju je valjalo utjerati krušku s drveta. Otac, koji ni ruke nije mogao dignuti uvis, klatio se, tresao, lelujao oko krošnje dok je okomito držao dvometarsku palicu, a ona se odjednom nagnula na stranu i on se zajedno s njom ispružio na travi. „Daj, daj”, navijali su, ali to više nije bilo iskreno ohrabrvanje. Naposljetku, kad je oteturao mimo nas dolje prema Krki da bi povraćao ili se umio, prasnuli su u smijeh kao da se od njega ne možeочекivati ništa drugo jer rodinka ga je oduvijek smatrala obiteljskim tulavcem. I ja sam se, u trenutku dok sam pogledom pratilo oca, malo nasmijao jer sam se bojao da će nas stric i teta inače izbaciti iz kuće. Međutim, otac je odozdo počeo mumljati i dok se uspinjao uz brije, pjevalo je: „*Gore preko jezera, gore preko livade, gdje je dragi dom s mojom kolijevkom...*” i svi pred kućom krenuli su pjevati s njim te mu napravili mjesta za kamenim stolom. Ta je pjesma bila jako žalosna, i mami je bio poznat napjev, naučio sam je kad sam naučio sve pjesme koje su pjevali jer nisam razumio njihovo narječe, i dok sam je pjevao, uvijek sam mislio na Basel, na Elisabethplatz, na svoju košaru u smedjoj sobi. Jedino sam na taj način naučio jezik koji nikada nisam čuo u sebi. Najradije sam je pjevuo daleko od kuće, dolje kod Krke, jer sam zamišljao da se Basel nalazi iza zračne linije plavog brda koje se uzdizalo nad crnim priobalnim jelama na drugoj strani. „*Moj otac ima konja dva*” također mi je lijepo izlazila iz grla kada su me puštali da stojim na kolima s uzdamama u rukama dok su Jožetovi konji jurili po repu koju je valjalo pokupiti prije pljuska. Trešnja, kloparanje kola, kas po kamenju pomagali su mi da osjetim fizički ritam riječi. Bubnjanje u Baselu, brzo, zamuklo, glasno, glasnije s jednom cjevanicom, onda gotovo tek kao šapat, savladao sam

na posudama različitih veličina, poput karnevalskih bубnjara na dubokim i plitkim bубnjevima. Uvijek sam trebao neki predmet, recimo zviždaljku koju sam običavao izrezati iz vrbe, da pjesmu zamislim gotovo tjelesno, poput razgovora s nekim tko sjedi sa mnom na ispaši. Da ikada mislim, osjećam, govorim ili čak pišem na slovenskom jeziku, za mene je bilo nešto toliko nedostupno, poput postajanja anđelom za jutarnjeg buđenja nakon burnih snova. Tek nakon godina provedenih u Cegelnici počeo sam škrabati u svešćice i nakon dvije godine objavio svoju prvu priču za koju sam dobio – što mi se čini uvijek vrijednim naglasiti – toliki honorar da sam njime nakon očeve smrti mjesec dana uzdržavao sebe i obitelj, a da nisam morao odlaziti na tržnicu prodavati kože ili sjeći drva po tuđim kućama. Slovenski i njemački jezik bili su tada, 1938. godine – i još danas jesu, bilo da upitaš prosjaka ili filozofa – u smrtonosnom zagrljaju međusobnog neprijateljstva. Svaki jezik, već od začeća nadalje, obitava u jednome čovjeku. A kako je to kada dva tako neprijateljska sudruga obitavaju pod jednim te istim krovom? Oduvijek se – u znaku povijesnog, političkog, nacionalnog, osjećajnog – međusobno sukobljavaju. I to posebno onda kada oba zamisle istu stvar i jedan drugoga pobijaju snagom željenih kugli koje koriste zidari za rušenje starih kuća. Petnaest godina nakon Cegelnice počelo se govoriti da ne samo da govorimo našim jezikom, već i jezik govoriti nas. Čujemo ga već u svojoj majci, razaznajemo njegovu muziku, dispoziciju, predaju. Neki su rijetki ljudi htjeli istupiti iz jezika koji ih po tradiciji govoriti da bi mogli reći „svoje, nove, drukčije stvari“, kako bi na taj način sami postali izvor svojega jezika. Jednima je uspjelo, drugi su se ubili. Kasnije su se stvari još više zapetljale: ljudi su se odjednom počeli čuditi i pitati zašto čovjek govoriti već barem 10 tisućljeća, i što uopće znači govoriti? Napravili su usporedbu s rijekom. Je li podrijetlo rijeke važnije od podrijetla njezina cilja – oceana? Sam sam u svojem dvoličnom jeziku, punom grešaka, manjkavosti, namjerno ili nesvesno pokušao izraziti svoje „drukčije stvari“. Postavljao sam mostove između oba jezika kad su svi znakovi jednakosti propali, kršio sam važeća pravila obaju jezika i nekakvom trećom sintaksom pokušao uskladiti i precizirati međusobno pomiješana aggregatna stanja kako sam ih osjećao i video u svojoj glavi. Ponašao sam se poput predmeta biološkog istraživanja, kao laboratorijski miš između duhovnih pregrada obiju tradicija. Nije postalo lakše. A sada, odjednom, pod stare dane, bliži mi je majčin, iako bezličan, od najtankoćutnijeg očeva jezika. Bi li se duh osjećao udobnije da je ostao na prvom jeziku? Bi li se poštadio svih prosvjetljenja u drugom jeziku i prosto, poput ptice na grani, cvrkutao o svojim egzistencijalnim problemima i ekonomskim brigama? Nažalost, prekasno je da se preodjenem, a nikada ni ne bih mogao izići iz svoje razdvojenosti. Našao bih se na brisanom prostoru i morao bih se što prije vratiti nazad u svoju ljuskku da je ne odnese s korom, grančicom ili

čime već niz tok, da se ne izgubi među branama i rječicama, u poplavi s brje-gova, a tebe uhvate trnci, poteškoće, problemi, bojazni, katar, jer si ostao gol. Pitam se bi li u prvom jeziku, kada bih ga koristio, bilo više lirične i melanko-lične esencije očeva duha, kao što je u drugome na površinu isplivalo više ma-mine otvorenosti i depresivnosti? To nikada neću saznati.

Dětské věci

(ÚRYVEK)

Translated by Eliška Bernardová
Contact: e.bernardova@gmail.com

IV.

Takový byl světlý začátek života v otcově vlasti. Přese všechno, co potkalo mou matku, otce, Gizelu, mě a nakonec i Kláru – jednoho dne vystoupila na nádraží v Novém Městě a z Basileje přivezla kromě jiného mou dětskou peřinku, jsme svým způsobem přece jen přijeli domů. Dnes si říkám, ať žije přeslazenost mé první zkušenosti a mých prvních dní ve vsi Cegelnica, když už to nemůže být jejich poetičnost. Zvířata si tu zachovala svou mytickou ztepilost, i když s nimi byly starosti nebo smutky, když je poráželi. A stejnou ztepilost si zachovala i příroda v prořídlych i hustých doubravách u řeky Krky. Otec s námi nebyl. Vydělával peníze v Lublani. Ve firmě Bazar – Elita u Hlavní pošty všíval podšívky, kapsy a rukávy do pánských i dámských šatů. Pracoval na černo. Ne u společného stolu v dílně s ostatními krejčími, kteří byli rádnými zaměstnanci, ale za plentou, aby ho inspektori nechytili. Vydělal si 100 dinárů za týden. Svou komůrku měl hodinu cesty daleko na městské periferii. V poledne obědval v mlékárně chléb s tvarohem a pak se šel na chvíli natáhnout do parku Tivoli. V jednu už musel být zpátky v práci. Aby ušetřil peníze, nejezdil ani tramvají. Vstával proto časně zrána, odešel do práce a vracel se z ní teprve večer, pokaždé pěšky. Na lihovém vařiči si vařil čaj nebo polévku z kostek Maggi a jedl tak zvaný psí salám, který mu chutnal odjakživa. Nenavštěvoval nás, vlak byl moc drahotý. V neděli pracoval za trochu peněz po domácnostech – obracel staré šaty a kožené věci – nebo po domech prodával zbytky ze svého basilejského kožešnicví – čepice, límce, rukávníky. Jednou potkal náhodou známého z mládí, který pracoval na železnici jako průvodčí poštovního vagonu. Občas pak za námi

zadarmo přijel s poštou a balíky a večer se se svým přítelem vracej zpět do Lublaně. Nastoupit musel vždycky tajně, aby ho kolegové jeho přítele nepřistihli. Když na podzim pálil strýc Karel kořalku, přijel otec na dva dny. V předsíni se tenkrát Karla bázelivě, tiše, ale přitom s odvahou zeptal: „Co jsi udělal, že se těm mejm v pokoji už čtyři dny čoudí?“ Už týden se čoudilo z kamen, komín asi netáhl. Když jsem vylezl po žebříku nahoru, holí jsem v něm žádný cucek ani hnizado nenahmatal. Karel se pousmál a jako kouzelník pak vytáhl levou rukou z otvoru ve zdi kus začouzeného plechu. Bylo to od něj tak upřímné, že jsem na něj jen s obdivem zíral a zapomněl jsem na všechny ty šrámy od biče, kterým mě trestal za sebemenší hloupost. Otec si spokojeně pohladil kapsy u pláště, že spor tak rychle urovnal. „Na, Lojzi! A teď na zdraví!“ řekl mu strýc a nabídł mu sklenku toho strašlivého nápoje. Otec ze slušnosti přijal a lokl si. „No tak, ještě,“ pobízeli ho strýc, teta Mica, oba bratranci i sestřenice Pavla. Otec nebyl zvyklý na alkohol, a tak mu to brzy stouplo do hlavy. Ztratil své vystupování, lehkou uhlazenou chůzi, z níž si tam všichni dělali trochu legraci, a nakonec i brýle. Dali mu dlouhé bidlo s dlouhým váčkem na konci, do něhož měl sklepknout hrušku ze stromu. Otec, který nemohl ani udržet ruce nahoře, se motal, chystal rovnováhu a klátil se kolem koruny stromu, zatímco držel svisle dva metry dlouhou tyč, která se najednou povážlivě naklonila na stranu a on se s ní svalil do trávy. „Do toho, do toho,“ fandili, ale to už nebylo upřímné povzbuzování. Když se kolem nás nakonec odpotácel dolů k řece Krce vyzvracet nebo si umýt obličej, všichni se začali smát, jako by se od něj ani nic jiného čekat nedalo. Mezi příbuznými už totíž odedávna platil za rodinného troubu. I já jsem se tehdy, když jsem otce pozoroval, trochu usmíval. Měl jsem totíž strach, že by nás jinak strýc s tetou vyhodili z domu. Ale otec si začal dole broukat a když vstával z břehu, zpíval si... „*Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko...*“ a všichni před domem se k němu přidali a udělali mu prostor u kamenného stolu. Ta písnička byla velmi smutná, i mé matce se ten nálep líbil. Naučil jsem se ji, stejně jako jsem se naučil i všechny ostatní písničky, které se tam zpívaly, protože jsem nerozuměl jejich nářečí, a když jsem si ji zpíval, vždycky jsem myslел na Basilej, na Elizabethplatz a na svůj košík v hnědém pokoji. Jedině takto jsem se naučil jazyk, který jsem ve svém nitru nikdy neslyšel. Nejradší jsem si ji broukal daleko od domu, dole u Krky, a představoval jsem si přitom, že Basilej je za horizontem modravého kopce, který se tyčil nad černými jedlemi na protějším břehu. „*Moj oča ima konjička dva,*“ mi šla taky pěkně od plíce, když mi dovolili posadit se na žebříňák s otěžemi v rukou, když Jožeho koně uháněly sklidit před lijákem řepu. Třesot, rachocení vozu a dusot po kamenní mi pomáhaly pocítit hmotný rytmus slov. Bubnování jsem se v Basileji taky naučil ovládat na různě velikých sudech, tak jako karnevaloví bubeníci na hlubokých a mělkých bubnech - rychlé, tlumené, hlasité, hlasitější s jedním

polínkem a potom skoro jako šepot. Vždycky jsem potřeboval nějaký předmět, třeba příšalku, kterou jsem si uměl vyřezat z vrby, abych si písničku dokázal představit téměř tělesně, jako rozhovor s někým, kdo se mnou sedí na pastvě. Že budu někdy myslit, prožívat, mluvit nebo dokonce psát ve slovinském jazyce, to pro mě bylo něco tak nedosažitelného, jako bych se měl po bouřlivých snech ráno probudit jako anděl. Teprve léta po Cegelnici jsem si začal čmárat do sešitků a dva roky poté jsem vydal svou první povídku, za kterou jsem dostal – což podle mě rozhodně stojí za zmínku – takový honorář, s jakým jsem po otcově smrti dokázal uživit sebe i rodinu po celý měsíc, aniž by bylo třeba chodit na trh prodávat kůže nebo štípat dříví po cizích domech. Ať už se zeptáš filozofa nebo žebráka, slovinština a němčina byly tehdy v roce 1938, a je tomu tak dodnes, ve smrtonosném objetí vzájemné nenávisti. Každý jazyk je už od početí v člověku doma. A jaké to je, když bydlí dva tak nenávistní partneři pod jednou střechou? Poznamenání historií, politikou, národností a citem se mezi sebou neustále hašteří. A to zvlášť tehdy, když si oba vymyslí stejnou věc a podrážejí si vzájemně nohy silou ocelových koulí, jaké zedníci používají k demolici starých domů. Patnáct let po Cegelnici se začalo říkat, že nejenže mluvíme svým jazykem, ale že jazyk mluví také námi. Slyšíme ho už ve své matce, vnímáme jeho melodii, možnosti, tradici. Bylo jen málo lidí, kteří chtěli vystoupit z jazyka, který jimi mluvil podle tradice, aby mohli sdělit „své, nové, odlišné věci“, a stali by se tak sami pramenem svého jazyka. Jedněm se to povedlo, jiní spáchali sebevraždu. Později se věci staly ještě komplikovanějšími: lidé se najednou začali divit, jak to, že člověk mluví už nejméně 10 tisíciletí, a zajímalo je, co vůbec znamená mluvit. Přišli na paralelu s řekou. Je podstata řeky důležitější než podstata jejího cíle – oceánu? Sám jsem se ve svém pokryteckém jazyce plném chyb a nedostatků schválně či nevědomky pokoušel vyjádřit své „jiné věci“. Když ztroskotala všechna rovnítka, stavěl jsem mezi oba jazyky můstky, porušoval jsem platná pravidla obou jazyků a pokoušel jsem se pomocí nějaké třetí syntaxe urovnat a dovést k dokonalosti mezi sebou pomíchané souhrnné situace, které jsem cítil a viděl ve své hlavě. Choval jsem se jako biologický testovač, laboratorní myš mezi duchovními přehradami obou tradic. Nezjednodušovalo se to. A teď najednou, na stará kolena, mi je snad blíž ta mdlá mateřština než ta tolik svědomitá otcovština. Cítila by se snad moje duše pohodlněji, kdybych zůstal u svého prvního jazyka? Ušetřil bych se všech těch iluminací v druhém jazyce a na větví bych lehce jako ptáček prozpěvoval o svých existenciálních potížích a ekonomických starostech? Bohužel je příliš pozdě na to, abych se převlékal, a ze své rozdvojenosti bych stejně nikdy vystoupit nemohl. Ocitl bych se v prázdnnotě a jak jen nejrychleji by to šlo, bych se musel vrátit do svého oplodí, aby neodplulo společně s kůrou, větévkom nebo co ještě plyne s proudem, ztratí se mezi jezy a říčkami, v přívalech z hor, a mě by dostihl mráz, těžkostí,

problémy, starosti, katar, protože bych zůstal nahý. Sám sebe se ptám, kdybych používal svůj první jazyk, jestli by v něm bylo víc lyrických a melancholických prvků otcovy duše, podobně jako v tom druhém vyplulo na povrch víc matčiny názornosti a depresivnosti? To už se nikdy nedozvím.

Enfantines

(EXTRAIT)

Translated by Stéphane Baldeck
Contact: stephane_baldeck73@yahoo.com

IV.

Ce fut le beau début de ma vie dans le pays de mon père. Malgré tout ce qui était arrivé à ma mère, à mon père, à Gisela, à moi-même et à la fin à Klara (elle était descendue un jour en gare de Novo Mesto et avait apporté entre autres choses mon édredon de Bâle), nous n'étions finalement que rentrés chez nous. Je pense que ce périple l'emporte sur la fadeur, mais pas sur la poésie de ma première expérience et des premiers jours passés dans le village de Cegelnica. Les animaux prenaient une stature mythologique tant on se souciait d'eux et quand on les abattait, ils suscitaient la tristesse, de même la nature conservait toute sa part dans le bocage sur les rives de la Krka. Papa n'était pas en notre compagnie. Il gagnait de l'argent à Ljubljana. Il cousait des doublures, des poches et des manches de vêtements masculins et féminins pour le magasin Bazar-Elita à côté de la poste centrale. Il travaillait au noir, derrière une tenture afin d'échapper aux contrôleurs, séparé des autres tailleurs de l'atelier au statut régularisé et rassemblés autour d'une table commune. Il gagnait cent dinars par semaine et dormait dans une petite chambre des faubourgs à une heure de marche. A midi il prenait du pain et de la faisselle dans une crèmerie puis allait se détendre un peu dans le parc Tivoli, avant de reprendre le travail à treize heures. Il ne prenait pas le tramway pour économiser un peu d'argent. Pour cette raison, il se levait très tôt et rentrait seulement en soirée, toujours à pied. Il se préparait du thé et une soupe Maggi sur le réchaud et mangeait le salami bon marché qu'il avait toujours apprécié. Il ne nous rendait pas visite car le train était trop cher. Le dimanche il travaillait chez des particuliers pour un

peu d'argent – il reprisait leurs vieux vêtements en fourrure – ou il leur vendait les dernières pièces de son magasin de Bâle – des bonnets fourrés, des cols, des manchons. Après avoir rencontré par hasard un ami d'enfance, désormais cheminot et responsable du wagon postal, il lui arriva de voyager gratis en sa compagnie pour nous rejoindre, au milieu du courrier et des colis; le soir même il rentrait à Ljubljana avec son ami. Il lui fallait toujours embarquer en cachette pour ne pas être vu des collègues de son copain. En automne il vint pour deux jours alors que l'oncle Karl distillait de l'eau-de-vie. Dans le couloir, Papa lui avait alors demandé à voix basse, apeuré mais en même temps courageux: « que fais-tu donc pour que ça fume depuis quatre jours dans notre chambre? ». Cela faisait déjà une semaine que le four crachait de la fumée car la cheminée ne tirait pas suffisamment. Lorsque j'étais monté sur le toit pour l'inspecter avec un bâton, je n'avais senti aucun chiffon ou nid d'oiseau. Karel avait souri puis à l'instar d'un magicien, de la main gauche il avait tiré d'un renfoncement du mur un bout de ferraille maculé de suie. La spontanéité de son geste fut telle que je restai pétrifié d'admiration et oubliai toutes les brûlures du fouet avec lequel il me punissait pour la moindre peccadille. Papa avait caressé les poches de sa veste, tout content d'avoir réglé le problème aussi vite. « Tiens, Lojz, à ta santé! », lui dit l'oncle en lui offrant un verre du terrible breuvage. Il le prit par politesse et avala une lampée. « Encore, encore, » l'encouragèrent l'oncle, tante Mitza, les deux cousins et la cousine Pavla. Comme il n'était pas habitué à l'alcool, il se mit vite à tangier. Il perdit son maintien ainsi que la démarche menue et policée dont les autres se moquaient tous plus ou moins, et enfin ses lunettes. Ils lui donnèrent une perche au bout de laquelle pendait un sachet avec lequel il devait gauler des poires. Papa qui n'arrivait même plus à lever les bras, zigzagua, trébucha, se traîna autour de l'arbre en levant droit devant lui le bâton long de deux mètres qui se pencha d'un coup et l'entraîna rouler dans l'herbe. « Allez, allez », lui dirent-ils, mais ce n'était plus des encouragements sincères. A la fin, alors qu'il titubait parmi nous vers la Krka pour y vomir et s'y laver le visage, ils éclatèrent de rire, comme si on ne pouvait rien attendre d'autre de sa part, car depuis toujours dans la famille il tenait le rôle du nigaud. Moi aussi cette fois-là j'avais ri un peu en suivant papa, car j'avais peur que sinon l'oncle et la tante nous chasseraient de la maison. Mais en bas, papa avait commencé à fredonner et quand il quitta la rive, il chanta : « *Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko* », et devant la maison tous ensemble ils reprisent la chanson et lui laissèrent une place sur le banc à côté de la table en pierre. Cette chanson était très triste, maman aussi en connaissait la mélodie, je l'avais apprise comme toutes les chansons qu'ils chantaient car je ne comprenais pas leur dialecte et quand je chantais, je pensais toujours à Bâle, à Elisabethplatz, à ma corbeille dans la chambre beige.

C'est seulement de cette façon que j'ai appris la langue que je n'avais jamais entendue en moi. Je préférais encore la chantonner loin de la maison, le long de la Krka, car je me représentais Bâle derrière la ligne droite des collines bleutées qui se dressaient au-dessus des sapins bordant l'autre rive. S'ils me confiaient les rênes du charriot, Je chantais également avec plaisir « *Moj očka ima konjiča dva* », quand les chevaux de Jože se hâtaient vers les betteraves qu'il fallait ramasser avant les giboulées. Les cahots, le bruit du chariot, le fracas des sabots sur les pierres m'aidaient à saisir le rythme des mots. A Bâle c'était la même chose avec le son du tambour, rapide, étouffé, sonore, plus fort soudain sur une bûche, puis presque réduit à un murmure, je tapais sur des tonneaux de diverses tailles, à la manière des percussionnistes de carnaval sur des tambours plus ou moins profonds. J'avais toujours besoin d'un objet, souvent un pipeau que je taillais dans du saule pour me représenter la chanson presque charnellement, à la manière d'une conversation avec quelqu'un assis à mes côtés dans le pré. Que je puisse un jour penser, sentir, parler ou même écrire en slovène me semblait alors aussi inaccessible que de me découvrir ange au réveil, après des rêves agités. Il me fallut des années à Cegelnica avant que je ne commence à griffonner sur des cahiers et deux ans après mes débuts on édita ma première histoire pour laquelle je reçus – ce qui me semble le plus important – des honoraires tels que je pus en vivre avec ma famille pendant un mois après la mort de mon père, sans avoir à me rendre au marché pour y vendre des peaux ou couper du bois chez les particuliers. A l'époque, en 1938, et même encore aujourd'hui, pour le mendiant comme pour le philosophe, une haine réciproque caractérisait l'étreinte mortelle des langues allemande et slovène. Chacun, dès la conception, possède en soi une langue. Mais comment deux partenaires ennemis peuvent-ils cohabiter sous un seul et même toit ? Ils se bagarrent sans arrêt (qu'il s'agisse d'histoire, de politique, de nationalité, de sentiments). Et particulièrement quand ils pensent la même chose et qu'ils s'efforcent de se nier mutuellement avec la force des boules de démolition que les maçons utilisent pour détruire les vieilles maisons. Une quinzaine d'années après Cegelnica, on a commencé à dire que l'on ne faisait pas que s'exprimer dans sa langue mais que la langue parlait en nous. Nous l'entendons déjà dans le ventre de notre mère, nous en percevons la musique, les accents, les contenus. Quelques rares personnes ont essayé de s'extirper de la langue traditionnelle qui parlait en eux afin de pouvoir exprimer « leur propre message, nouveau et différent » et ainsi de parvenir à créer les fondements de leur propre langue. Certains y sont parvenus, les autres y ont perdu la vie. Plus tard les choses se sont encore compliquées : les gens ont soudain commencé à se demander pourquoi les hommes parlaient depuis au moins dix mille ans et ce que signifiait au juste parler. Ils ont proposé la métaphore du fleuve. L'origine du fleuve est-elle plus

importante que son but originel, l'océan? Moi-même, avec ma langue à double face, pleine d'erreurs, de faiblesses, voulues ou inconscientes, j'ai tenté d'exprimer mes « choses différentes ». J'ai installé des passerelles entre les deux langues après l'échec de toutes les tentatives d'égalisation, j'ai dépassé les règles de grammaire des deux langues et à l'aide d'une troisième syntaxe, tenté de préciser et de donner une forme au vague agrégat que je sentais et voyais dans mon esprit. Je me suis conduit comme un biologiste avec ses expériences, ou une souris de laboratoire prise entre les barrières mentales des deux traditions. Ça n'a pas été plus facile. Et maintenant, sur mes vieux jours, ma langue maternelle pourtant si fade m'est encore plus proche que la paternelle, pourtant beaucoup plus précise. Mon esprit se serait-il mieux senti, s'il en était resté à la première langue? Aurait-il mis de côté toutes les illuminations de l'autre langue, et libre comme l'oiseau, aurait-il chanté sur la branche ses difficultés existentielles et ses soucis d'argent? Il est malheureusement trop tard pour s'accoutrer différemment et de toute façon je ne pourrais jamais me défaire de mon dédoublement. Je me retrouverais sans rien et je devrais le plus vite possible me couvrir d'écailles et me réfugier dans un bourgeon pour ne pas m'éloigner en flottant avec l'écorce, la branche et tout ce qui est emporté par le courant et se perd dans les lacs et les rivières, tous les débordements qui viennent des collines, et l'on serait assailli par la colère, les problèmes, les soucis, le catarrhe, complètement mis à nu. Si j'avais utilisé ma première langue, je me demande si elle aurait contenu davantage du lyrisme et de la mélancolie de l'esprit paternel, de la même manière que dans la deuxième nageait à la surface beaucoup de la clarté et du caractère dépressif de maman. Cela, je ne le saurai jamais.

Aus der Kindheit

(AUSZUG)

Translated by Sebastian Walcher
Contact: sebastian@walcher.cc

IV.

Das war im Land meines Vaters der lichtgleißende Einstand ins Leben. Trotz allem, was meiner Mutter, meinem Vater, Gisela, mir und schlussendlich Klara widerfahren war – eines Tages war sie auf dem Bahnhof von Novo mesto ausgestiegen und brachte nebst anderem meine Kinderdaunendecke aus Basel mit – waren wir dennoch in gewisser Weise nach Hause gekommen. Auf diesem Wege, sage ich mir, soll der Kitsch siegen, wenn schon nicht die Poesie meiner ersten Erfahrung und Lebenstage im Dorf Cegelnica. Die Tiere behielten ihre mythologische Stattlichkeit, egal wie viele Sorgen man mit ihnen hatte, oder Trauer, wenn sie geschlachtet wurden, und ebenso behielt die Natur das Ihre in den wenigen und dichten Wäldern entlang der Krka. Vater war nicht bei uns. Er verdiente sein Geld in Ljubljana. Er nähte Futter, Taschen und Ärmel in Herren- und Damenkleidung ein, bei der Firma Bazar-Elita in der Nähe der Hauptpost. Er arbeitete schwarz, nicht gemeinsam am Tisch mit den anderen Schneidern, die ein geregeltes Arbeitsverhältnis hatten, sondern hinter einem Vorhang, damit ihn die Inspektoren nicht erwischten. Er verdiente 100 Dinar die Woche. Er hatte ein Zimmer etwa eine Stunde Fußmarsch am Strand. Zu Mittag aß er in der Molkerei Brot und Topfen und legte sich dann noch ein wenig in den Tivoli Park, denn um eins musste er wieder bei der Arbeit sein. Auch fuhr er nicht mit der Straßenbahn, um Geld zu sparen. Daher stand er in aller Früh auf und machte sich auf den Weg zur Arbeit und kehrte erst gegen Abend zurück, jedes Mal zu Fuß. Auf einem Spirituskocher machte er sich abends Tee oder Suppe aus Maggi-Würfeln und sog. Hunde-Salami, eine billige Brühwurst, die ihm seit

jeher gut schmeckte. Er besuchte uns nicht, weil der Zug zu teuer war. Für einen kleinen Zusatzlohn arbeitete er Sonntags bei Leuten zu Hause – er flickte ihre alten Kleider und Pelze – oder er hausierte mit Resten seines Basler Pelzgeschäfts – Pelzmützen, Kragen, Muffe. Als er zufällig einen Bekannten aus Jugendjahren traf, der bei der Eisenbahn als Begleiter im Postwaggon arbeitete, fuhr er manchmal kostenfrei zwischen der Post und den Paketen zu uns und kehrte am Abend mit seinem Freund nach Ljubljana zurück. Zusteigen musste er immer heimlich, damit ihn die Arbeitskollegen seines Freundes nicht dabei erwischten. Im Herbst kam er für zwei Tage, als Onkel Karel Schnaps brannte. Vater fragte damals im Flur Karel ängstlich, leise, aber zugleich mutig: „Was hast du getan, dass es bei den Meinigen schon seit vier Tagen im Zimmer raucht?“ Schon seit einer Woche rauchte es aus dem Ofen, weil der Kamin nicht zog oder etwas Ähnliches. Als ich die Leiter hochgeklettert war, konnte ich mit einem Stock weder einen Fetzen noch ein Nest im Schornstein ertasten. Karel lächelte und zog dann wie ein Zauberer mit der linken Hand aus einer Vertiefung in der Wand ein Stück verrußtes Blech. Das war so offenherzig von ihm, dass ich ihn vor Bewunderung anstarre und all die Schläge mit der Peitsche vergaß, mit der er mich für die kleinste Nachlässigkeit bestrafte. Vater strich die Taschen seiner Jacke glatt, voller Zufriedenheit, dass er den Streit so rasch beigelegt hatte. „Na, Lojz! Und jetzt zum Wohl!“ bot ihm der Onkel ein Glas des fürchterlichen Getränks an. Er nahm es freundlichkeitshalber und tat einen Schluck. „Noch, noch“, ermunterten ihn der Onkel, Tante Mica, die beiden Cousins, meine Cousine Paula. Weil er keinen Alkohol gewohnt war, zeigte dieser rasch Wirkung. Er verlor seine Haltung, seinen zarten, gewandten Gang, über den sich jeder ein bisschen lustig machte, und schließlich noch die Brille. Sie gaben ihm eine lange Stange mit einem Beutel am Ende, mit dem er eine Birne vom Baum holen sollte. Vater, der noch nicht mal seine Hände empor halten konnte, wankte, suchte das Gleichgewicht, fuchtelte um die Krone herum, als er den zwei Meter langen Stock senkrecht in die Höhe hielt, der sich plötzlich zur Seite neigte und so kippte er samt ihm auf die Wiese. „Komm schon, komm schon“, feuerte sie ihn an, aber das war kein ehrliches Ermuntern mehr. Zum Schluss, als er an uns vorbei zur Krka hinunter wankte, um sich zu übergeben oder sich das Gesicht zu waschen, brachen sie in Gelächter aus, als ob sie meinten, von ihm sei nichts anderes zu erwarten, da er schon seit jeher als Hanswurst der Familie galt. Auch ich hatte, während ich dem Vater folgte, ein wenig gelächelt, da ich befürchtete, Onkel und Tante könnten uns sonst aus dem Haus werfen. Aber der Vater begann unten zu brummen und sang, als er sich wieder vom Ufer aufraffte ... „*Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko ...*¹“ und alle vor dem

1 „Übern See so weit, übern Wald so breit, liegt mein teures Heim und mein Wiegelein...“
slowenisches Volkslied. (Anm. d. Übers.)

Haus setzten mit ein und machten ihm Platz am steinernen Tisch. Dieses Lied war sehr traurig, auch meiner Mutter war es bekannt, ich hatte es gelernt, wie ich alle Lieder gelernt hatte, die sie sangen, weil ich ihren Dialekt nicht verstand, und als ich es sang, musste ich immer an Basel denken, an den Elisabethenplatz, an meinen Korb im braunen Zimmer. Nur auf diese Weise konnte ich die Sprache lernen, die ich niemals in mir drin gehört hatte. Am liebsten summte ich sie mir weit weg vom Haus, unten an der Krka, weil ich mir vorstellte, Basel befände sich hinter dem Blauen Hügel, der sich über die schwarzen gestutzten Tannen auf der anderen Seite erhob. Auch „*Moj oča ima konjiča dva*“² ging mir gut von der Gurgel, wenn sie erlaubten, dass ich auf dem Leiterwagen stand, die Zügel in der Hand, als Jožes Pferde zum Rübenacker galoppierten, der noch vor dem Regenguss abgeerntet werden musste. Das Schaukeln, das Gepolter des Wagens, der Hufschlag auf dem Stein halfen mir, den dichten Rhythmus der Worte zu spüren. Auch das Trommeln in Basel, rasch, dumpf, laut, lauter mit einem Schlegel, dann beinahe wie Flüstern, beherrschte ich auf unterschiedlich großen Fässern, so wie die Karnevalstrommler auf tiefen und flachen Trommeln. Ich benötigte immer einen Gegenstand, eine Flöte etwa, die ich aus einem Weidenast schnitzen konnte, um mir ein Lied beinahe körperlich vorzustellen, wie ein Gespräch mit jemandem, der mit mir auf der Weide hockt. Dass ich jemals slowenisch denken, fühlen, sprechen oder sogar schreiben würde, war für mich so unglaublich, wie nach wilden Träumen ein Engel zu werden, wenn ich am Morgen erwachte. Erst viele Jahre nach Cegelnica begann ich in Heftchen zu kritzeln und veröffentlichte zwei Jahre später meinen ersten Erzählung, für den ich – ich halte es für angebracht dies zu erwähnen – ein Honorar erhielt, mit dem ich nach dem Tod meines Vaters mich und die Familie einen Monat versorgen konnte, ohne dass wir gezwungen waren auf den Platz zu gehen, um Felle zu verkaufen oder Holz zu hacken, in fremden Häusern. Die Sprachen Slowenisch und Deutsch befanden sich damals, im Jahr 1938, und tun es noch heute, egal ob man einen Bettler oder einen Philosophen fragt, in einer todbringenden Umarmung gegenseitigen Hasses. Jede Sprache ist, bereits ab der Zeugung, in einem Menschen zu Hause. Und was geschieht, wenn zwei verfeindete Weggefährten unter ein und demselben Dach wohnen? Ständig – historisch, politisch, national, emotional charakterisiert – ringen sie miteinander. Vor allem dann, wenn sich beide dieselbe Sache einbilden und einander bekämpfen, mit der Kraft jener Stahlkugeln die Mauerer für den Abriss alter Häuser verwenden. Fünfzehn Jahre nach Cegelnica war davon die Rede, wir würden nicht bloß unsere Sprache sprechen, sondern die Sprache würde auch uns sprechen. Wir hören sie bereits in unserer Mutter, erkennen seine Melodie, Disposition,

2 „Zwei Pferdlein hat mein Väterlein“ slowenisches Volkslied. (Anm. d. Übers.)

Botschaft. Es gab auch einige wenige Menschen, die aus der Sprache austreten wollten, die sie laut Tradition sprachen, um „eigene, neue, andere Dinge“ zu erzählen und somit selbst die Quelle ihrer Sprache zu werden. Einigen gelang es, andere begingen Selbstmord. Später wurden die Dinge noch verworrenener: man begann sich zu fragen, warum der Mensch schon mindestens 10 Jahrtausende spricht und was eigentlich Sprechen bedeutet? Man präsentierte das Gleichnis mit dem Fluss. Ist die Herkunft eines Flusses wichtiger als der Ursprung seines Ziels – der Ozean? Ich selbst versuchte in meiner doppelgesichtigen Sprache, voller Fehler, Mängel, ob absichtlich oder unbewusst, meine „anderen Dinge“ auszudrücken. Ich spannte Brücken zwischen den beiden Sprachen als alle Gleichungen danebengingen, ich verletzte die geltenden Regeln beider Sprachen und versuchte mit einer Art dritter Syntax die miteinander vermischten Aggregatzustände in Einklang zu bringen und zu präzisieren, so wie ich sie in meinem Kopf spürte und sah. Ich benahm mich wie ein Versuchskaninchen, eine Labormaus zwischen zwei geistigen Barrieren zweier Traditionen. Es wurde nicht einfacher. Aber jetzt auf einmal, im Alter, ist mir die noch so schale Muttersprache näher als jede noch so exakte und gewissenhafte Vatersprache. Würde sich der Geist wohler fühlen, wäre er bei der ersten Sprache geblieben? Hätte er sich alle Illuminationen in der zweiten Sprache erspart und würde frei wie ein Vogel auf einem Zweig über existentielle Schwierigkeiten und wirtschaftliche Sorgen singen? Leider ist es zu spät, sich noch umzuziehen, außerdem könnte ich niemals aus meiner Zerrissenheit heraustreten. Ich würde mich in einer Leere wiederfinden und müsste so schnell als möglich zurück in meinen Kokon klettern, damit er nicht mit einer Brotkruste, einem Zweig oder womit auch immer davon-schwimmt, sich zwischen Dämmen und Flüssen verliert, in der Flut von den Bergen, und dich würde das Grauen packen, Schwierigkeiten, Probleme, Sorgen, Katarrh, weil du nackt geblieben bist. Ich frage mich, ob in der ersten Sprache, hätte ich sie mehr verwendet, mehr lyrischer und melancholischer Ansatz meines Vaters Geist wäre, so wie in der zweiten Sprache mehr von Mutters Bildhaftigkeit und Depressivität an die Oberfläche kam. Das werde ich niemals erfahren.

Da bambino

(ESTRATTO)

Translated by Patrizia Raveggi
Contact: patrizia.raveggi@gmail.com

IV

Fu quello il luminoso inizio della vita nella terra natale di nostro padre. Nonostante tutto quello che era successo alla mamma, al babbo, a Gisella, a me e infine a Klara – che un bel giorno è scesa alla stazione di Novo Mesto e tra le altre cose ha portato anche il piumino della mia infanzia a Basilea – in un modo o nell'altro siamo finalmente arrivati a casa. Per una volta, mi dico, abbia la meglio il sentimentalismo, visto che non può proprio prevalere il lato poetico della mia prima esperienza e delle prime giornate vissute nel villaggio di Cegelnica. Gli animali avevano conservato la loro imponente statura mitologica, malgrado tutte le preoccupazioni di cui erano causa, e la tristezza quando li macel-lavano, del pari la natura manteneva la propria nei rari e fitti boschetti lungo la Krka. Nostro padre non era con noi. Lui guadagnava qualche soldo a Lubiana. Cuciva le fodere, le tasche e le maniche dei vestiti dei signori e delle signore per la ditta Bazar – Élite vicino alla Posta Centrale. Lavorava in nero, non al tavolo comune assieme agli altri sarti e lavoratori con regolare contratto bensì dietro una tenda, per evitare che gli ispettori lo cogliessero sul fatto. Guadagnava 100 dinari la settimana. Viveva in una stanzetta a un'ora di cammino, in periferia. A mezzogiorno pranzava con pane e skuta in una latteria e poi andava a riposarsi un po' nel parco di Tivoli, perché all'una doveva essere di nuovo a lavoro. Non prendeva neppure il tram, per risparmiare. Per questo si alzava prestissimo e si avviava a lavoro da dove rincasava soltanto a sera, sempre a piedi. Sul fornello a spirito si faceva una tisana o una minestra con i dadi Maggi e mangiava il cosiddetto salame per cani, che gli era sempre piaciuto. Non ci veniva

a trovare, il treno costava troppo. Per qualche soldo, la domenica andava nelle case della gente – rivoltava gli abiti vecchi e gli oggetti di pelle – oppure andava a vendere casa per casa gli avanzi della sua pellicceria di Basel – colbacchi, colli e manicotti. Una volta per caso s’imbatté in un conoscente di gioventù, di scorta al vagone postale delle ferrovie, dopodiché ogni tanto tra la posta e i pacchetti anche lui si faceva il viaggio gratis per venire da noi e la sera, assieme al suo amico, tornava a Lubiana. Doveva imbarcarsi sempre di nascosto, per non farsi sorprendere dai colleghi del suo amico. In autunno venne per due giorni, quando lo zio Karel distillava la grappa. In quell’occasione, nell’ingresso, mio padre timorosamente, sommessamente ma al tempo stesso, coraggiosamente, chiese a Karel: “Che cosa hai fatto? I miei già da quattro giorni hanno la stanza piena di fumo”. Era una settimana che dalla stufa usciva fumo, il camino non tirava o non so che cosa. Quando mi ero arrampicato sulla scala, però, con la stanga non avevo trovato nulla dentro il camino, né stracci né nidi. Karel fece un sorriso di compattimento e poi, come un mago, con la mano sinistra estrasse da una profonda cavità del muro un pezzo di lamiera fuligginosa. Un gesto talmente leale da parte sua che sono rimasto a bocca aperta per l’ammirazione dimenticando tutte le brucianti frustate con le quali mi castigava per la minima negligenza. Mio padre si lasciava le tasche della giacca, dalla soddisfazione di aver regolato così velocemente il conflitto. “Ecco, Lojz! E ora alla salute!” e lo zio gli offrì un bicchiere di una bevanda terribile. Mio padre per gentilezza accettò e ne bevve un piccolo sorso. “Ancora, ancora!” lo incoraggiavano lo zio, la zia Mica, entrambi i cugini, la cugina Pavla. Non era abituato all’alcool, lui, e gli ha subito tagliato le gambe. Ha perduto la sua postura, il modo di camminare elegante, a piccoli passi, per cui tutti lo prendevano in giro, e alla fine anche gli occhiali. Gli avevano messo in mano una lunga pertica con un sacchetto in cima, nel quale – battendole – avrebbe dovuto far cadere le pere dall’albero. Mio padre, che non ce la faceva nemmeno a tener le braccia alzate, vacillava, brancolava e annaspava attorno alla chioma dell’albero, reggendo in perpendicolare il palo lungo due metri che all’improvviso si è piegato da una parte e lui, assieme al palo, si è rovesciato sull’erba. “Dai, dai!” lo incitavano ma non si trattava più di un incoraggiamento sincero. Alla fine, quando sbarellando ci è passato accanto per scendere fino alla Krka a rigettare o a lavarsi il volto, sono scoppiati a ridere, come se da lui non ci si potesse aspettare altro, infatti era sempre stato considerato come lo scemo di famiglia tra la parentela. Anche io allora, mentre seguivo mio padre, accennai appena un sorriso per timore che altrimenti la zia e lo zio ci avrebbero buttato fuori di casa. Mio padre però, là sotto, aveva cominciato a canticchiare e allontanandosi dalla riva si è messo a cantare a piena voce. “*Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko...*” (“Lassù oltre il lago, lassù oltre la prataia, dove c’è la cara casa con la mia cul-

la...") e tutti, lì, davanti alla casa, gli hanno tenuto dietro e gli hanno fatto posto al tavolo di pietra. Quella canzone era molto triste, la melodia piaceva anche alla mamma, io l'avevo imparata, come avevo imparato tutte le canzoni che cantavano loro, perché quel dialetto non lo capivo, e quando la cantavo, pensavo sempre a Basilea, a Elizabethplatz, alla mia cesta nella stanza marrone. Per me questo era l'unico modo di familiarizzare con una lingua che non ho mai sentito dentro di me. Ciò che preferivo sopra ogni altra cosa era canticchiare vicino al fiume Krka, lontano da casa, perché mi immaginavo che Basilea si trovasse dietro la linea d'aria della collina azzurra alta sulla macchia oscura degli abeti dall'altro lato del fiume, lungo la riva. Anche "*Moj oča ima konjiča dva*" ("Mio padre ha due cavallini") mi riusciva bene, se mi permettevano di stare in piedi sul biroccio con le redini in mano quando i cavalli di Jože galoppavano per andare a raccogliere le rape prima dell'acquazzone. Gli scossoni, il fracasso del carro, l'acciottolio sulle pietre, mi aiutavano a sentire il ritmo corporeo delle parole. Anche stamburare, a Basilea, veloce, sordo, sonoro, più sonoro con un bastone, e poi quasi come un sussurrio, lo sapevo fare su botti di varie dimensioni, come i suonatori di tamburo a carnevale con i loro tamburi più o meno profondi. Ho sempre avuto bisogno di qualche oggetto, per esempio un piffero che sapevo intagliare nel salice, per rappresentarmi la musica quasi fisicamente, come un dialogo con qualcuno che sta seduto con me al pascolo. Immaginare che un giorno avrei pensato, sentito, parlato o addirittura scritto in lingua slovena, per me era qualcosa di così inattingibile come dopo una notte di sogni agitati, il ritrovarmi trasformato in angelo, al risveglio. Fu soltanto molti anni dopo Cegelnica che cominciai a scribacchiare su dei quadernetti e ci vollero altri due anni per la pubblicazione del mio primo racconto per il quale ho ricevuto – e questa mi sembra la cosa più importante da sottolineare – un onorario tale che dopo la morte di mio padre, per un intero mese, ho potuto mantenerci me stesso e tutta la famiglia senza necessità di andare al mercato per vendere le pelli o a spacciare la legna nelle case altrui. La lingua slovena e quella tedesca erano allora, nell'anno 1938, e sono tuttora, che si chieda a un mendicante o a un professore, in un abbraccio mortale di odio reciproco. Ogni lingua, già dal concepimento in avanti, è di casa in un individuo. E che cosa succede, se due partner nemici di questo tipo coabitano sotto un unico e identico tetto? Sempre – che si tratti di storia, di politica, di nazionalità, di sensibilità – litigano tra di loro. E litigano soprattutto quando entrambi pensano la stessa cosa e allora si scagliano l'uno contro l'altro con la forza delle palle di acciaio usate dai muratori per abbattere le vecchie costruzioni. Quindici anni dopo Cegelnica si è cominciato dire che non soltanto noi parliamo la nostra lingua ma che anche la lingua parla noi. La sentiamo già dentro nostra madre, percepiamo la sua musica, la sua indole, la sua tradizione. Ci sono stati rari individui che sono voluti uscire

dalla lingua che li parla per tradizione, per enunciare “cose proprie, nuove, diverse” e diventare così essi stessi la sorgente della propria lingua. Alcuni ci sono riusciti, altri ci hanno lasciato la pelle. In seguito le cose si sono ancor più complicate: le persone all'improvviso hanno cominciato a stupirsi, perché l'uomo parla almeno da 10 migliaia di anni e che cosa significa parlare in realtà? Hanno fatto il paragone con un fiume. L'origine di un fiume è più importante dell'origine di ciò cui il fiume tende – loceano? Io stesso nella mia lingua a due facce, piena di errori, imperfezioni, apposta o per sbaglio ho cercato di esprimere le mie “cose diverse”. Ho gettato passerelle tra le due lingue, quando tutti i simboli di equazione sono andati a vuoto, ho infranto le regole in vigore in entrambe le lingue e ho cercato con una qualche sintassi terza di conciliare e precisare degli stati di aggregazione mescolati tra loro, come li sentivo e li vedeva io nella mia testa. Mi sono comportato come un campione biologico, un topo da laboratorio, tra le pareti divisorie spirituali di entrambe le tradizioni. Le cose non sono diventate più facili. Ora, però, all'improvviso, in vecchiaia, mi è più vicina la lingua materna, pur tanto banale, di quella paterna, estremamente rigorosa. Si sarebbe sentito più a suo agio lo spirito se mi fossi fermato alla prima lingua? Mi sarei risparmiato tutte le illuminazioni nella seconda lingua e libero come un uccellino su un ramo avrei cantato delle mie difficoltà esistenziali e preoccupazioni economiche? Purtroppo è troppo tardi per cambiare d'abito, e nemmeno mi potrei liberare della mia duplicità. Brancolerei nel vuoto e dovrei tornare il più rapidamente possibile al mio guscio perché non vada alla deriva con una corteccia, con un rametto o qualsiasi altra cosa, per perdersi tra sbarramenti e fiumicelli, nel dilavarsi delle acque che scendono dalle colline, mentre tu sei invaso da brividi, difficoltà, problemi, preoccupazioni e dal catarro, perché sei rimasto nudo. Mi chiedo se – qualora l'avessi usata - nella prima lingua sarebbero emersi in maggior misura i lineamenti dello spirito di mio padre, lirico e melanconico, così come nell'altra sono affiorate molto di più alla superficie la trasparenza e la tendenza alla depressione di mia madre? Questo non lo saprò mai.

Cose di bambini

(ESTRATTO)

Translated by Sabina Tržan
Contact: sabinat@libero.it

IV.

Questo è stato un inizio positivo della mia vita nel paese di mio padre. Malgrado tutto quello che è capitato a mia madre, a mio padre, a Gizela, a me e alla fine anche a Klara – un giorno è scesa alla stazione di Novo Mesto e tra le altre cose ha portato con sé anche il mio piumone di bambino da Basilea –, in qualche modo siamo arrivati a casa. Questa volta, mi dico, che vinca la sdolcinatezza, se non può vincere la poeticità della mia prima esperienza e i miei primi giorni di vita nel paesino di Cegelnica. Gli animali hanno mantenuto la loro mitologica bella presenza fisica, per quanto impegno richiedevano, o tristezza, quando li ammazzavano, e così anche la natura ha mantenuto la propria, nei suoi pochi boschetti folti. Mio padre non stava con noi. Lavorava a Lubiana. Faceva il cuccitore di fodere, tasche e maniche per vestiti da uomo e da donna presso la ditta Bazar – Elita accanto alle Poste centrali. Lavorava in nero, e non al grande tavolo con gli altri sarti del laboratorio che avevano un regolare rapporto di lavoro, ma dietro la tenda, per non essere scoperto dagli ispettori. Guadagnava 100 dinari alla settimana. Affittava una cameretta in periferia, a un'ora di distanza. A mezzogiorno pranzava con pane e ricotta alla latteria e poi andava a coricarsi un po' al parco Tivoli, perché all'una doveva essere di nuovo al lavoro. Non prendeva nemmeno la tramvia per risparmiare. Per questo si alzava di prima mattina e andava al lavoro e tornava solo la sera, sempre a piedi. Sul fornello a spirito si preparava il tè o il brodo coi dadi Maggi, e mangiava un c.d. salame per cani che gli piaceva da sempre. Non veniva a trovarci perché il treno costava troppo. Per pochi soldi la domenica lavorava a casa della gente – rivol-

tava i loro vecchi vestiti o cose in pelliccia – o vendeva di casa in casa i resti della sua pellicceria di Basilea – piccoli colbacchi, colletti, manicotti. Da quando per caso aveva incontrato un conoscente di gioventù che lavorava alle ferrovie come accompagnatore del vagone della posta, ogni tanto in mezzo alla posta e ai pacchi viaggiava fino a noi e poi la sera col suo amico se ne tornava a Lubiana. Doveva salire sempre di nascosto, per non essere scoperto dai compagni di lavoro dell'amico. In autunno è venuto per due giorni, quando lo zio Karel faceva la grappa. Nell'ingresso mio padre allora chiese a zio Karel, timidamente a voce bassa ma nello stesso tempo con coraggio: "Che cosa hai fatto che i miei da quattro giorni hanno il fumo nella camera?" Da una settimana la stufetta faceva fumo perché il camino non tirava o che. Quando ci ero salito su con la scala, con il bastone non ho sentito nessuna pezza o nido. Karel fece un sorriso e come un mago con la mano sinistra tirò fuori da un incavo nel muro un pezzo di lamiera fuligginosa. Questo era così sincero da parte sua che rimasi a fissarlo per l'ammirazione dimenticando tutti i colpi di frusta con cui mi puniva per la più piccola disattenzione. Mio padre si lisciò le tasche della giacca per la contentezza di aver appianato la lite così velocemente. "Tieni, Lojz! E ora, alla salute!" lo zio gli offrì il bicchiere con quella bevanda terribile. Lui per gentilezza l'accettò e fece un sorso. "Ancora, ancora" lo incitavano lo zio, la zia Mica, i due cugini, la cugina Pavla. Siccome non era abituato l'alcol gli dette subito alla testa. Perse la sua postura, la sua camminata fine ed educata per cui veniva schernito un po' da tutti, e alla fine anche gli occhiali. Gli dettero una lunga pertica con un sacchetto in cima dove doveva far cadere la pera una volta abbacchiata dall'albero. Mio padre che non era in grado nemmeno di tenere in alto le braccia, dondolava, cercava di tenersi in bilico, barcollava intorno alla chioma dell'albero mentre teneva in verticale quel bastone di due metri che a un tratto si inclinò da una parte e mio padre insieme a lui rotolò nell'erba. "Dai, dai" tifavano, ma non era più un incitare sincero. Alla fine, quando ci barcollò vicino per andare giù al fiume, per vomitare o lavarsi la faccia, scoppiarono a ridere, come se da lui non ci si potesse aspettare altro, tanto dai parenti veniva da sempre considerato il babbeo della famiglia. Anch'io, nel mentre lo seguivo, facevo dei sorrisetti perché temevo che altrimenti la zia e lo zio ci buttassero fuori casa. Ma mio padre laggù cominciò a borbottare e a canticchiare mentre cercava di rizzarsi sul pendio... "*Al di là del lago, al di là della landa, dov'è la mia dolce casa, con la mia culla...*" e tutti davanti alla casa cominciarono a cantare insieme a lui e gli fecero posto al tavolo di pietra. Quella canzone era molto triste, anche a mia mamma la melodia era vicina, io l'ho imparata così come ho imparato tutte le canzoni che cantavano, perché non capivo il loro dialetto e quando la cantavo pensavo sempre a Basilea e alla piazza Elisabeth, alla mia cesta nella stanza marrone. Questo era l'unico modo di imparare la lingua che non ho mai

sentito dentro di me. Più di tutto mi piaceva canticchiarla lontano da casa, laggiù al fiume Krka, perché mi immaginavo che Basilea si trovasse dietro la linea dell'orizzonte del monte blu che s'innalzava sopra gli scuri abeti bianchi dell'altra sponda. Anche "Mio papà due cavallini ha" mi veniva bene se mi lasciavano stare sul carro con le redini in mano e i due cavalli di Jože galoppavano a prendere le rape che bisognava raccogliere prima dell'acquazone. Il traballio, il rumore del carro, lo zoccolio sulle pietre mi aiutavano a sentire il ritmo massiccio delle parole. Anche i tamburi di Basilea, veloci, cupi, forti, più forti con un legno solo, poi quasi come un sussurro, riuscivo a riprodurli coi barili di diverse dimensioni, come i suonatori di tamburi al carnevale, coi loro tamburi bassi e alti. Avevo sempre bisogno di un oggetto, per esempio di un piffero che sapevo intagliarmi dal salice, per poter immaginarmi la canzone quasi fisicamente, come un dialogo con qualcuno seduto con me al pascolo. Che un giorno avrei pensato, parlato o persino scritto nella lingua slovena, era per me qualcosa di così irraggiungibile come dopo dei sogni inquieti diventare un angelo una volta sveglio la mattina. Solo anni dopo Cegelnica cominciai a scarabocchiare nei quadernetti e due anni dopo pubblicai il primo racconto per il quale mi hanno dato – fatto che mi sembra degno sottolineare – un compenso tale che dopo la morte di mio padre permise a me e a tutta la mia famiglia di vivere per un mese, senza dover andare al mercato a vendere le pelli o a tagliare la legna nelle case degli altri. La lingua slovena e quella tedesca erano allora, nell'anno 1938, e lo sono tuttora, se chiedi a un mendicante o a un filosofo, nell'abbraccio mortale dell'odio reciproco. Ogni lingua, già dal concepimento, abita in una persona. E com'è se due soci nemici del genere abitano sotto lo stesso tetto? Senza sosta – si sa, storicamente, politicamente, nazionalmente, emotivamente – si prendono a botte. E specialmente quando tutti e due inventano la stessa cosa e se la contendono l'un l'altro con la forza delle palle d'acciaio che ai muratori servono per demolire le vecchie case. Quindici anni dopo Cegelnica si è cominciato a parlare di come non solo noi parliamo una lingua ma del fatto che la lingua ci parla. La sentiamo già dentro nostra madre, ne percepiamo la musica, l'attitudine, le tradizioni. C'erano alcuni uomini che volevano uscire dalla lingua che li parlava per tradizione, per poter dire "le cose loro, nuove e diverse" e così diventare loro stessi la fonte della loro lingua. Alcuni ci sono riusciti, altri si sono ammazzati. In seguito le cose divennero ancora più complicate: la gente a un tratto cominciò a stupirsi perché l'uomo parla da almeno diecimila anni e che cosa significa parlare? Portarono come esempio il fiume. L'origine del fiume è più importante dell'origine del suo obiettivo – l'oceano? Io nella mia lingua a due facce, piena di errori, di anomalie, di proposito o per caso cercavo di esprimere le mie "cose diverse". Costruivo delle passatoie tra le due lingue quando tutti i segni di uguale erano venuti male, andavo contro le regole vigenti di ambedue le

lingue e cercavo con una specie di terza sintassi di conciliare e precisare gli stati fisici mescolati tra loro, così come li sentivo e vedevo nella mia testa. Mi comportavo come un oggetto da esperimento biologico, una cavia tra gli sbaramenti spirituali delle due tradizioni. Non diventò più facile. Ma adesso, a un tratto, nella vecchiaia, la mia madrelingua, anche la più banale, mi è più vicina della più scrupolosa lingua di mio padre. Lo spirito starebbe più a suo agio se rimanessi alla mia prima lingua? Mi sarei risparmiato tutte le illuminazioni nell'altra lingua e avrei cantato libero come un uccello dei miei problemi esistenziali e delle mie preoccupazioni economiche? Per sfortuna è troppo tardi per cambiare vestito, e poi non potrei mai uscire dal mio sdoppiamento. Mi troverei nel vuoto e dovrebbero tornare al più presto possibile indietro nella mia squama, per non farla andar via con la corrente, insieme alla scorza, al ramoscello o quello che è, e che poi si perda tra dighe e fiumicelli, nelle alluvioni che vengono dalle montagne, e a te verrebbero i brividi, difficoltà, problemi, preoccupazioni, catarro, perché sei rimasto nudo. Mi chiedo, se utilizzassi la mia prima lingua, ci sarebbe dentro più base lirica e melanconica dello spirito paterno, come nell'altra è venuto a galla più precisione e depressione materna? Questo non lo saprò mai.

Daiktai iš vaikystės

(IŠTRAUKA)

Translated by Laima Masytė
Contact: masytel@yahoo.com

IV SKYRIUS

Tai buvo šviesi gyvenimo pradžia jėgo tėvo šaly. Nepaisant visko, ką teko išgyventi mano mamai, téveliu, Gizelai, man ir pagaliau Klarai – vieną dieną ji išlipo Novo mesto geležinkelio stotyje ir kartu su kitais daiktais atvežė mano vaikišką pūkinę iš Bazelio – tam tikra prasme atkakome namolio. Lai ši kartą, tariu sau, nugali nuvalkiotas sentimentalumas, jei jau neigali mano pirmo patyrimo ir pirmųjų gyvenimo Cegelnicos kaime dienų poetišumas. Gyvuliai išsaugojo savo mitologinį pavidalą, nors ir pasitaikydavo rūpesčių su jais, arba sukeldavo gailesj, kai būdavo pjaunami, lygiai taip pat gamta išsaugojo savo pirmapradiškumą retuose ir tankiuose baltmiškiuose palei Krkos upę. Tėvo su mumis nebuvo. Jis pelnė duoną Liublianoje. Dirbo prisiuvėjų: prisiuvinėjo vyriškų ir moteriškų apdarų pamušalus, kišenes ir rankoves įmonėje „Bazar – Elita“ prie Centrinio pašto. Dirbo nelegaliai, ne prie bendro stalo dirbtuvėje su kitais siuvėjais, kurie buvo oficialiai įdarbinti, bet už užuolaidų, kad inspektorai jo neaptiktų. Uždirbdavo 100 dinarų per savaitę. Turėjo išsinuomavęs kambariuką už miesto, iki kurio valanda kelio. Vidurdienį pieninėje jis suvalgydavo duonos ir varškės, paskui nueidavo į Tivolio parką prigulti, mat pirmą valandą privalėjo vėl būti darbe. Ir tramvajumi nevažinėjo, kad sutaupyptų pinigų. Tad keldavosi labai anksti, eidavo į darbą ir grįždavo tik vakare, visada pėsčiomis. Ant žibalinės viryklos išsvirdavo arbatos arba sriubos iš „Magi“ kubelių, valgė pigią vadinamają „šundesrę“, kurią jau nuo seno mėgo. Mūsų tévas nelankė, nes traukiniu atvažiuoti buvo per brangus. Sekmadieniais už mažą atlygių dirbdavo privačiai pas žmones: versdindavo senus drabužius ir odinius apdarus arba

vaikščiojo po namus ir pardavinėjo savo Bazelio odų dirbtuvės likučius: kailinukes, apykakles, movas. Kai atsitiktinai susitikdavo su jauną dienų pažystamu, kuris dirbo pašto vagono palydovu, retkarčiais įsiropštęs tarp pašto siuntinių ir dėžių nemokamai atvažiuodavo pas mus, o vakare kartu su savo bičiuliu grįdavo į Liublianą. Įsigauti į vagoną reikėdavo slapčia, kad geležinkelio stotyje bičiulio bendradarbiai jo nesusektų. Rudenį tėvas atvyko dviems dienoms, kai dėdė Karelas virė degtinę. Tada baugčiai, tykiai, bet drauge kažkaip drąsiai priemenėje paklausė Karelo: „Ką padarei, kad maniškių kambaryste jau keturias dienas neišsisklaido dūmai?“ Jau visą savaitę iš krosnies virto dūmai, nes kaminas netraukė arba atsitiiko kas nors kita. Kopėčiomis užlipęs ant stogo, kamino angą baksnojau pagaliu, bet neaptikau jokio skuduro ar lizdo. Karelas šyptelėjo ir lyg koks burtininkas kyštelėjo kairę ranką į angą sienoje ir ištraukė gabalą suodinos skardos. Jis tai padarė taip atlapaširdiškai, jog spoksojau į jį apstulbės ir pamiršęs visus botago kircius, kuriais jis mane bausdavo už menkiausią prasižengimą. Tėvas pasiglostė švarko kišenes iš pasitenkinimo, kad taip greitai išsprendė ginčą. „Imk, Loizai! O dabar išlenkim į sveikatą!“ – dėdė ištiesė tėvui baisiojo gérimo stikliuką. Šis paémė iš mandagumo ir gurkštelėjo. „Dar, dar“, – ragino dėdė, teta Mica, abu pusbroliai, pussererė Pavla. Kadangi mūsų tėvas buvo nepratęs prie alkoholio, jam kaipmat apkaito galva. Jis prarado savo būdingą laikyseną, tolygią, smulkių žingsnių eigastį, iš kurios visi mėgdavo šiek tiek pasisaipyti, galiausiai pameté akinius. Jam įdavé ilgą kartę su ant galo pritvirtintu maišeliu, į kurį turėjo nuo medžio nuskinti kriausę. Tėvas, neįstengiantis nė rankų iškélęs laikytį, émė svirduliuoti, moti, mostaguoti palei medžio viršūnę, vos nulaikydamas dvimetrinę lazdą stačią, kai ši émė ir nulinko šonan, podraug su ja ant žolés nuvirti ir tėvas. „Nagi, nagi“, – akino giminaičiai, bet tai jau buvo nenuoširdus raginimas. Galiausiai, kai tėvas svyrinédamas pro mus nukéblino prie upės, norédamas išsivemti arba nusiprausti veidą, visi leipo juokais, tarytum iš jo neįmanoma tikėtis kitko, nes jau nuo seno giminės ji laiko šeimos kvaileliu. Aš irgi tą akimirką, kai stebéjau tėvą, šiek tiek šypčiojau, nes bijoju, kad kitaip dėdė su teta išmes mus iš namų. Bet ten, apačioje prie upės, tėvas pradėjo niūniuoti, o kildamas nuo kranto užtraukė: „Tenai už ežerélio, te-nai už dirvonélio, kur brangūs namai, kur mano lopšys...“ ir visi, stovėję šalia namo, pagavo dainuoti kartu ir atlaisvino jam vietą prie akmeninio stalo. Daina buvo nepaprastai graudi, mamai šis motyvas irgi buvo artimas, išmokau šią dainą, kaip ir visas kitas, kurias čia žmonės dainuodavo, jų tarmės nesupratau, tad traukdamas dainą, visada prisimindavau Bazelį, Elizabetplaco gatvę, savo lopšį rudajame kambaryste. Tik šitaip išmokau kalbos, kuri niekada néra skambėjusi mano širdyje. Užvis labiau man patikdavo šią dainą niūniuoti atokiau nuo namų, apačioje prie upės, nes ten galėjau įsivaizduoti, kad Bazelis yra anapus orinės ribos, skiriančios melsvą kalvą, stūksančią virš tamsių kitoje pakrantėje

augančių kėnių. Taip pat sklandžiai sekési užtraukti „Mano tévelis turi žirgelius du“, kai man leisdavo atsistoti vežime ir laikyti vadeles, kai Jožės arkliais šokuodavom ropią, kurias reikėdavo surinkti prieš užeinant liūčiai. Vežimo dardėjimas ir kratymasis, kaukšėjimas per akmenis padėdavo man pajauti sunkų, žemaišką žodžių ritmą. Bazelyje mušti būgną greitai, prislopintai, skardžiai, dar garsiau nusigriebus kokią malką, o paskui paversti garsą veik šnabždesiu taip pat šauniai buvau išmokęs įvairaus dydžio indais nelyginant karnavalų būgnininkai, daužantys gilius ir lėkštus būgnus. Man visada reikėjo kokio nors daikto, tarkime, švilpynės, kurią mokėjau išdrožti iš karklo, kad dainą galėčiau įsi-vaizduoti bemaž kūniškai, kaip pašnekesi su žmogumi, sédinčiu šalia manęs ganklyje. Kada nors mąstyti, jausti, kalbėti arba net rašyti slovénų kalba man buvo kažkas nepasiekama, kaip po sujauktų sapnų ryte pakirdus staiga virsti angelu. Prabégus daugeliui metų po Cegelnicos kaime nugyventų dienų, pradėjau keverzoti sąsiuviniuose ir po dviejų metų paskelbiau savo pirmą apysaką, už kurią gavau – tai man atrodo ypač svarbu paminėti – tokį honorarą, iš kurio po tévo mierties gyvenau pats ir pramaitinai šeimą, ir nereikėjo vaikščioti į turgų pardavinėti odų ar kapoti malkas žmonėms. Tada, 1938 metais, ir iki šiolei slovénų ir vokiečių kalbos – klausk nors elgetos, nors filosofo, – man yra apsikabinusios mirtinam priešiskumo glėbyje. Kiekviena kalba, nuo pačios pradžios ir vėliau, apsigyvena žmoguje. Kas gi nutinka, kai du tokie vienas kitam priešiski kompanionai susieina po vienu stogu? Juodu visada – ypač istoriškai, politiškai, nacionaline ir jausmine prasme – pešasi. Peštynės kyla ypač tada, kai abu sugalvoja tą patį dalyką ir ima trankytį vienas kitą su griaunamojo rutulio, kurį statybininkai naudoja seniems namams nuversti, jéga. Prabégus penkiolikai metų po Cegelnicos laikotarpio, pradėta kalbėti, kad ne tik mes kalbame savo kalba, bet ir kalba šneka mumis. Išgirstame ją jau savo motinoje, atpažįstame jos muziką, pamatus, tradiciją. Pasitaikė žmonių, panūdusių ištrūkti už kalbos, kuri tradiciškai jais šneka, ribų, idant išsakyty „savo, naujus, kitokius dalykus“ ir šiataip patysaptų savo kalbos šaltiniu. Vieniems pasisekė tai padaryti, kiti šiataip pražudė save. Vėliau visi šie dalykai dar labiau susikomplikavo: staiga žmonės émė stebėtis, kodėl žmogus jau ne mažiau kaip dešimt tūkstantmečių kalba ir apskritai, ką reiškia kalbėti? Buvo pateiktas palyginimas su upė. Ar upės prigimtis svarbesnė už jos tikslo – vandenyno – prigimtį? Aš pats savo veidmaininga kalba, kupina klaidų, spragų, tyčia ar nesąmoningai mēginau išreikšti savo „kitokius dalykus“. Tiesiau lieptus tarp abiejų kalbų; kai pranyko visi lygibės ženklai, pažeidžiau visas abiejų kalbų galiojančias taisykles ir paméginau kažkokia trečia sintakse suderinti ir apibréžti tarpusavyje sumišusias aggregatinės būsenas, kaip jas jaučiau ir suvokiau. Elgiausi kaip bandomas triušis, laboratorijos tiriamasis tarp dvasinių abiejų tradicijų pertvarą. Lengviau nepasidarré. O dabar, senatvėje, už itin giliai pažintą tévo kalbą staiga artimesnė man

tapo vis dar tokia lėkšta motinos kalba. Ar mano dvasia pasijaustų patogiau, jei likčiau prie pirmosios? Visas iluminacijas pasilaikyčiau kitoje kalboje, o pats paprastai lyg paukštukas ant šakos čiulbėčiau apie savo būties sunkumus ir ekonominius rūpesčius? Gaila, bet per vėlu persirengti, be to, niekada nebegalėčiau atsikratyti savo susidvejinimo. Atsidurčiau tuštumoje ir būčiau priverstas kuo skubiau grįžti į savo apvalkalą, kad su kokia luobo atplaiša, šakele ar kokiui šapeliu tékmė nenuplukdytų jo, kad nepražūtų tarp užtvankų ir upokšnių, nuo kalnų besileidžiančiuose potvyniuose, o tavęs kad nepagautų pakraupimas, sunkumai, problemos, rūpesčiai, kataras, nes likai nuogas plikas. Vis klausinéju savęs, jeigu būčiau naudojėsis pirmąja kalba, ar joje išryškėtų daugiau tévo dvasios lyriškumo ir melancholijos pamatų, kaip kad kitoje kalboje į paviršių iškilo mamos kruopštumas ir depresyvumas? Šito aš niekada nesužinosiu.

De-ale copilăriei

(FRAGMENT)

Translated by Alina Irimia
Contact: alina.irimia@gmail.com

IV.

Acesta a fost începutul meu luminos în viața din satul tatălui meu. În ciuda a tot ceea ce i s-a întâmplat mamei mele, tatălui meu, Gizelei, mie și în cele din urmă Klarei (într-o zi a coborât la stația din Novo mesto și a adus printre altele și pătura mea din Basel), într-un fel abia ajunseserăm acasă. De data astă să câștige dulcegăria primei mele experiențe și a primelor zile de viață în satul Cegelnica, dacă poeticitatea nu poate să o facă, îmi spun eu. Animalele își păstrau postura mitologică, oricăr de multe bătăi de cap ar fi dat creșterea lor, sau tristețea, atunci când le sacrificau, aşa cum natura își păstra propria postură în dumbrăvile dese, aşezate din loc în loc de-a lungul râului Krka. Tata nu era cu noi. Își câștiga pâinea la Ljubljana. Era cusător de căptușeli, buzunare și mâncări pentru îmbrăcăminte de bărbați și femei la firma Bazar – Elita de la Poșta centrală. Lucra la negru, nu lucra la masa comună cu ceilalți croitori din atelier care aveau contract de muncă, ci după o perdea pentru a nu-l prinde inspectorii. Câștiga 100 de dinari pe săptămână. Avea o cameră mică la marginea orașului, la o oră de mers. La prânz mâncă pâine și brânză de vaci la lăptărie și apoi mergea să se întindă puțin în parcul Tivoli deoarece la ora unu trebuia să fie înapoi la lucru. Nici cu tramvaiul nu mergea pentru a economisi bani. Prin urmare, se trezea foarte devreme dimineață și mergea la serviciu, de unde se întorcea abia seara, de fiecare dată pe jos. Își făcea pe spirtieră ceai sau supă din cuburi Maggi și mâncă parizer care i-a plăcut dintotdeauna. Nu ne vizita pentru că trenul era prea scump. Duminica mai muncea acasă la oameni pentru câțiva bănuți în plus – le repară hainele vechi și articolele din blană – sau vindea pe la case

resturi din blănăria lui din Basel – căciuli, gulere, manșoane. După ce s-a întâlnit din întâmplare cu o cunoștință din tinerețe care lucra la Căile ferate ca însoțitor pentru vagoanele de poștă, venea uneori la noi, călătorind printre scrisori și pașechete, iar seara se întorcea cu prietenul său înapoi în Ljubljana. Era nevoie să se urce în wagon pe furiș ca să nu-l prindă colegii prietenului. Toamna venea la noi două zile, când unchiul Karel făcea țuica. Tata l-a întrebat atunci timid, liniștit, dar cu îndrăzneală pe Karel în vestibul: „Ce ai făcut că de patru zile intră fumul în casă?“ Fumul de la cazan intra deja de o săptămână în casă, deoarece coșul nu trăgea sau ceva de genul asta. M-am întins pe scară în sus cu vătraiul, dar nu am dat de nici o cărpă sau cuib. Karel a râs și apoi a tras cu mâna stângă, ca un magician, o bucată de placă de fungingine din nișa peretelui. A făcut totul atât de ușor că mă holbam cu admirație la el, uitând de toate bătăile cu biciul cu care mă pedepsea pentru cea mai mică neglijență. Tata și-a aranjat buzunarele de la jachetă de bucurie că neînțelegerea s-a rezolvat atât de repede. „Păi, Lojz! Acum, hai noroc!“ i-a oferit unchiul un pahar de poșircă. L-a primit din amabilitate și a luat o înghițitură. „Mai mult, mai mult“, îl încurajau unchiul, mătușa Mica, ambii verișori și verișoara Paula. Având în vedere că nu era obișnuit cu alcoolul, l-a luat repede amețeala. Și-a pierdut mersul mândru, mărunt, grațios, motiv pentru care au râs cu toții puțin de asta. În plus, și-a mai pierdut și ochelarii. I-au dat un băț lung cu o pungă la capăt cu care să bată perele din pom. Tata, care nu putea nici măcar să țină mâinile în sus, se clătina, încerca să-și păstreze echilibrul sprijinindu-se, se agita în jurul coroanei în timp ce ținea vertical bățul lung de doi metri care se înclina dintr-o dată pe o parte și cu care cădea și se rostogolea pe iarbă. „Hai, hai“, îl încurajau, dar nu mai era un îndemn sincer. În cele din urmă, când mergea pe lângă noi în jos spre râul Krka, să vomite sau să se spele pe față, izbucneau în râs, ca și cum de la el nu te puteai aștepta la nimic altceva pentru că fusese considerat dintotdeauna clovnul familiei. Și eu am zâmbit firav atunci când îl urmăream pe tata, deoarece m-am temut că în caz contrar unchiul și mătușa ne vor da afară din casă. Dar tata a început, de jos unde era, să fredoneze și să cânte în timp ce se ridica de pe mal... „*Sus peste lac, sus peste pădurice, unde e a mea dragă casă cu leagănuș meu ...*“ și toti din față casei s-au prins în cântec cu el și i-au făcut loc pentru masa din piatră. Era un cântec foarte trist. Și mamei îi era cunoscută melodia pe care o învățasem, aşa cum am învățat toate cântecele pe care le cântau, pentru că nu le înțelegeam dialectul și când le cântam eu, mă gândeam întotdeauna la Basel, la Elizabethplatz, la coșul meu din camera maro. Numai aşa am învățat limba pe care nu am auzit-o niciodată în sine. Preferam să le fredonez departe de casă, în jos, de-a lungul râului Krka, pentru că îmi imaginam că Baselul este după linia aeriană de pe muntele albastru care se ridică peste brazii argintii de pe celălalt mal. Și „*Tatăl meu are doi căluți*“ îmi ieșea bine dacă mă lăsau să stau în căruță cu

hățurile în mâna când caii lui Jože alergau repede prin napii pe care trebuia să-i culegem înainte de furtună. Tremuratul, huruitul trenului, mersul pe piatră mă ajutau să simt ritmul concret al cuvintelor. și zdrăngănitul din Basel, rapid, înfundat, tare, mai tare ca un buștean, apoi aproape ca un șoptit, îl produceam pe diferite butoaie mari, asemeni tobosarilor de la carnaval care bat în tobole adânci și mici. Aveam întotdeauna nevoie de un obiect, să spunem flaut, pe care ști-am să-l fac din salcie, astfel încât îmi imaginam cântecul aproape fizic, ca o discuție cu cineva care stă cu mine pe pășune. Să gândesc, să simt, să vorbesc sau să scriu vreodată în limba slovenă era pentru mine ceva aşa de inaccesibil, aşa cum ar fi să devii înger după un vis tulbure, atunci când te trezești dimineată. Abia peste ani, după Cegelnica, am început să măzgălesc pe un carnetel și doi ani mai târziu mi-am publicat prima poveste pentru care am primit – ceea ce mi se pare extrem de important de subliniat – un onorariu aşa de mare că am supraviețuit cu el o lună de zile împreună cu familia după moartea tatălui, fără să mai fie nevoie să merg la piață și să vând piei sau să tai lemn prin case străine. Limba slovenă și limba germană erau pe atunci, în anul 1938, și încă mai sunt și astăzi, indiferent dacă întrebi un cerșetor sau un filosof, într-o ură de moarte reciprocă. Încă de la formare, fiecare limbă își face casă la un singur om. Atunci cum ar fi dacă doi astfel de parteneri dușmani ar locui sub unul și același acoperiș? Permanent se poartă o luptă între cei doi – din punct de vedere istoric, politic, național, emoțional. și asta în special atunci când concep amândoi același cuvânt și se dezaproba unul pe celălalt cu forța unor bile de oțel pe care le folosesc zidarii pentru dărămarea caselor vechi. La cincisprezece ani după Cegelnica a început să se vorbească despre faptul că nu doar că ne vorbim propria limbă, dar și că limba ne vorbește pe noi. O ascultăm din lăuntrul mamei noastre, îi percepem muzicalitatea, atitudinea, tradiția. Au fost câțiva oameni care au vrut să evadeze din limba care le vorbea prin tradiție, ca să poată să spună „cuvinte proprii noi, diferite“, urmând să devină astfel ei își sursa propriei lor limbi. Unii au reușit, alții s-au sinucis. Mai târziu, lucrurile s-au complicat și mai mult: oamenii au început să se întrebe dintr-o dată de ce omul vorbește de cel puțin 10 milenii și ce înseamnă pur și simplu să vorbești? Au făcut o comparație cu râul. Este originea râului mai importantă decât originea obiectivului său – oceanul? Eu însumi am încercat în limba mea cu două fețe, plină de greșeli, defecte, intenționat sau fără intenție să exprim „lucruri diferite“. Am așezat o punte între cele două limbi, iar când au dispărut toate semnele egal, am încălcat regulile aplicabile ale ambelor limbi și am încercat prinț-o oarecare a treia sintaxă să armonizez și să precizez în sine stările fizice amestecate, aşa cum le-am simțit și văzut în capul meu. M-am purtat ca un cobai, ca un șoarece de laborator între pereții spirituali ai ambelor tradiții. Nu a fost mai ușor. Dar acum dintr-o dată, la bătrânețe, îmi este mai aproape banala mea limbă maternă

decât cea scrupuloasă a tatălui. S-ar simți sufletul mai confortabil dacă s-ar opri la prima limbă? Și-ar păstra toate iluminările în a doua limbă și ar cânta pur și simplu ca o pasare pe ramură despre problemele sale existențiale și griji-le economice? Din păcate este prea târziu pentru a mă schimba, de asemenea, nu aş putea niciodată ieși din ambivalența mea. Aș ajunge într-un gol și ar trebui să mă întorc căt pot de repede înapoi în carapacea mea, să nu fie luată de apă odată cu crustă, ramurile sau ce mai aduce fluxul, să nu se piardă între băraje și râuri mici, în inundațiile de pe dealuri, iar pe tine te-ar cuprinde un fior, greutăți, probleme, griji, răceli, pentru că ai rămas gol. Mă întreb dacă atunci când aş folosi prima limbă, ar cuprinde mai multe concepte lirice și melancolice ale spiritului tatălui, aşa cum în cealaltă limbă înotau pe suprafața concretismului și depresivității mamei? Nu voi afla asta niciodată.

Детские пожитки

(отрывок)

Translated by Zhanna Perkovskaya
Contact: perkovskaja@gmail.com

IV.

Это была светлая увертюра к жизни в отчём краю. Невзирая на то, что было уготовано здесь моей маме, отцу, Гизеле, мне и напоследок также Кларе, которая однажды приехала поездом из Базеля в Ново место и, в числе прочего, привезла мне мою детскую перинку, — мы в каком-то смысле прибыли домой. Так пусть же на этот раз возобладает если не поэтичность, то хотя бы слащавость в описании моих первых шагов здесь, первых дней пребывания в деревне Цегелница. Животные здесь не утратили своей былинной стати, хотя и требовали немало забот, и, когда наступал их час, скорбно шли на заклание, и точно так же сама окружающая природа — дубравы и перелески, обрамлявшие реку Крку, — сохраняла свое величие и скорбь. Отца с нами не было. Он зарабатывал деньги в Любляне, подметывая подкладку, пришивая карманы и рукава к мужской и женской конфекции в артели «Базар-Элита», расположенной у главпочтамта. Работал он нелегально, за гардиной, — его прятали от инспекции и потому не сажали за стол, где трудились прочие портные, которые официально состояли в штате. Зарабатывал он сто динаров в день. Он снижал комнатушку в часе ходьбы от работы, в пригороде. В перерыв он ел в молочной лавке, покупая себе хлеба и творожного сыра, а после обеда уходил в парк Тиволи немного повалиться. К часу ему опять нужно было быть на рабочем месте. На трамвае он не ездил — экономил и тут. Вставал спозаранку и пешком отправлялся на работу, с которой возвращался поздним вечером, тоже всегда пешком. Кипятил себе на спиртовке чай

или варил бульон из кубиков «магги», который заедал своей любимой колбасой, в народе прозванной «собачья радость». Нас он не навещал, поскольку поезд был дорогим удовольствием. По воскресеньям он ходил по чужим домам и за скромную плату делал привычную работу – перелицовывал старое платье, подновлял меховые вещи – или же распродавал то, что осталось от его базельского ателье – меховые шапки, муфты, воротники. С тех пор как он случайно повстречал друга юности, работавшего на железной дороге экспедитором почтового вагона, ему время от времени удавалось приехать к нам «зайцем», а вечером он вместе со своим приятелем уже возвращался в Любляну. Посадка в вагон проходила тайком, так, чтобы не заметили сослуживцы друга. Осенью, когда дядя Карел гнал шнапс, отец приехал на целых два дня. Робко и негромко, но вместе с тем резко он спросил брата еще в сенях: «Что это ты такое сделал – почему моя семья в своей комнате четвертый день дышит гарью?» Вот уже неделю печь чадила – то ли тяги не было, то ли еще что. Я залез было по стремянке наверх, но ни ветоши, ни птичьего гнезда нашупать палкой мне не удалось. Карел усмехнулся и, словно фокусник, левой рукой извлек из выемки в стене кусок закопченной жести. Это был столь явный жест доброй воли, что я восторженно воззрился на дядю, тут же забыв обо всех ударах кнутом, которые мне доставались от него в качестве наказания за любую оплошность. Отец удовлетворенно огладил карманы сюртука, радуясь, что ему удалось так быстро разрешить спор. «Держи, Лойз! Будем здоровы!» – и дядя протянул отцу стакан зелья. Отец принял стакан и, чтобы никого не обидеть, сделал глоток. «Пей, пей!» – ободряли его дядя, тетя Мица, оба двоюродных брата и кузина Павла. К спиртному отец привычен не был, и его забрало сразу. Он утратил осанку, ему вдруг изменила и его обычная семенящая походка, над которой многие потешались, вдобавок он потерял очки. Отцу дали длинный шест с корзиной на конце и велели снять с дерева грушу. У отца уже и руки едва поднимались – шатаясь и спотыкаясь, он топтался под деревом, и тут двухметровый шест, который отцу чудом удавалось удерживать в вертикальном положении, накренился, и отец вместе с ним рухнул на траву. «Давай, давай!» – раздавались возгласы вокруг, но это ободрение уже не было искренним. В конце концов, когда он, качаясь, прошел мимо нас вниз, к берегу Крки, чтобы проблеваться и сполоснуть лицо, все захохотали, дескать, а чего вы хотели: родственники уже давно записали отца в недотепы. И я, провожая отца взглядом, ухмылялся тоже, опасаясь, что если я этого не буду делать, то дядя и тетя выгонят нас из дома. В это время отец там, внизу, вполголоса запел и продолжал петь, карабкаясь по откосу обратно: «Вверх по косогору, да в达尔 по лужочку, где милый мой дом с ко-

лыбелькой моей...» И все те, кто оставался возле дома, подхватили эту песню и потом потеснились, давая отцу место за каменным столом. Песня была очень печальной, мама ее тоже любила, и я ее выучил, как, не зная наречия, заучил все песни, которые при мне пелись, и когда я пел ее, всегда вспоминал Базель, Элизабетплац, свою плетенку в коричневой горнице. Для меня это было единственным способом выучить язык, в котором я никогда не обитал. Больше всего я любил напевать эту песню, уходя из дома к реке и представляя себе, что Базель находится сразу за сизым холмом, поднимающимся над белесыми елями, на том берегу. Хорошо у меня получалась и песня «У батюшки два коника», особенно когда я стоял на подводе, а пара гнедых, принадлежавших Йожефу, рысью мчала меня к полю, с которого надо было успеть до грозы вывезти репу. Тряска, дребезжание телеги, цоканье копыт по камням помогали мне проникнуться веским ритмом слов. Барабанный бой, частый, глухой, более отчетливый при ударе колотушкой, а после тихий, как шепот, я освоил еще в Базеле, я стучал по бочкам любой высоты и ширины, как заправский карнавальный барабанщик. Чтобы представить себе песню как бы «во плоти», как если бы она была беседой с человеком, сидящим подле меня на пашне, мне всегда нужен был еще какой-нибудь предмет, например, дудочка – я наловчился вырезать их из ивовой ветки. Мне нисколько не верилось в то, что я смогу думать, чувствовать, говорить и даже писать на словенском языке, для меня это было все равно, как если бы я после бурныхочных грез вдруг проснулся ангелом. Лишь много лет спустя после Цегелницы я начал кое-что черкать в блокноте, а еще через два года опубликовал свой первый рассказ, за который получил – мне и теперь это представляется достойным упоминания – такой гонорар, что, когда отец умер, мы всей семьей жили на эти деньги целый месяц, и нам не надо было ходить на площадь продавать шкуры или рубить чужим людям дрова. Словенский и немецкий языки в то время, в 1938 году, сплелись в смертельном объятии обоядной ненависти – и это мог подтвердить кто угодно, от философа до последнего люмпена. Любой язык сидит в человеке с момента зачатия, это его дом. А что, если кров делят два столь враждебных постояльца? Они то и дело – по любому поводу, будь то история, политика, национальные традиции, чувства – грызутся меж собой. И пуще всего – в моменты, когда оба представляют себе одно и то же, – о, тогда они сокрушают друг друга с мощью железного ядра, сносящего лачугу. Пятнадцать лет спустя, когда я уже уехал из Цегелницы, стали говорить о том, что не только мы звучим на языке, но и язык озвучивает нас. Мы слышим его еще в материнской утробе, открываем для себя его музыку, строй, законы. Всегда находились люди, одиночки, которые стреми-

лись выйти за пределы языка, выражавшего их традиционным способом, чтобы озвучить «свои, другие, новые вещи» и открыть в себе истоки собственного языка. Кому-то это удалось, иные канули в Лету. Впоследствии все еще больше запуталось: люди вдруг задумались: человек владеет речью уже, как минимум, 10 тысячелетий, но что это вообще значит – говорить? Сравнили речь с рекой. Что же главное – начало реки или начало того, куда она стремится, – океана? Я и сам на своем двуличном языке, полном ошибок и пороков, преднамеренно или невольно пытался выразить свои «иные вещи». Я наводил меж языками мостки, когда отказали все знаки равенства; я нарушал каноны обоих языков и пробовал при помощи некоего третьего синтаксиса примирить и определить перемешанные меж собой агрегатные состояния – так, как я ощущал их и видел в своей голове. Я вел себя, как подопытный хомячок, волонтер, помещенный меж духовными барьерами обеих традиций. Легче мне от этого не стало. И лишь теперь, вдруг, когда я уже в годах, донельзя скрупулезный родной материнский язык мне ближе, нежели наищепетильнейший родной отцовский. Было бы комфортнее духу, если бы возобладал первый язык? Будучи избавлен от причуд другого языка, смог бы вольной пташкой на ветке распевать о своих экзистенциальных проблемах и бытовых заботах? Увы, теперь переоблачаться слишком поздно, да и никогда бы мне не удалось выйти из состояния раздвоенности. Я очутился бы в пустоте, и пришлось бы поторопиться обратно в чешуйку, из которой выпустился: лови ее, пока не унесло течением вместе с ветвью, пока она не затерялась среди потоков, несущихся с гор, а то будешь потом скорбеть, метаться, пенять на себя за то, что гол остался. Я задаю себе вопрос – если бы я пользовался своим первым языком, – стало бы в нем больше лирики и грусти, характерных для отцовского духа, подобно тому, как в другом языке на поверхности оказалась мамина склонность к осозаемости и рефлексии? Этого мне не узнать никогда.

Dečije stvari

(ODLOMAK)

Translated by Jelena Simić
Contact: jelenasimic26@gmail.com

IV

Ovo je bio svetli uvod života u očevoj državi. Uprkos svemu što je snašlo moju mamu, oca, Giselu, mene i napisletku Klaru – pre neki dan je izašla na stanici u Novom Mestu i pored ostalog donela i moj dečiji pokrivač iz Bazela – na neki način smo samo došli kući. Ovaj put, kažem sebi, neka pobedi sladunjavost, kad već ne može poetičnost mog prvog iskustva i prvih dana života u selu Cegelnica. Životinje su očuvale svoju mitološku stasitost, koliko god je bilo brige o njima ili tuge kad su ih klali i upravo tako je i priroda očuvala svoju u retkim i gustim dubravama kraj Krke. Otac nije bio sa nama. Zarađivao je u Ljubljani. Zašivao je postave, džepove i rukave na muškim odelima i haljinama za dame u firmi Bazar – Elita kod Glavne pošte. Radio je na crno, ne za istim stolom sa ostalim krojačima u radionici koji su bili u stalnom radnom odnosu, već iza zavesa, da ga inspektorji ne bi uhvatili. Zarađivao je 100 dinara nedeljno. Imao je sobu u okolini grada, udaljenu sat vremena pešice. Oko podneva je ručao hleb i sveži sir u mlekari i zatim odlazio malo da se odmori u park Tivoli, pošto je u jedan morao opet da bude na poslu. Ni tramvajem se nije vozio da bi uštedeo novac. Zbog toga se budio vrlo rano i kretao na posao i sa njega se vraćao tek uveče, svakog puta peške. Na štednjaku je kuvaо čaj ili supu od Maggi kocki i jeo tzv. pasju salamu koja mu se odavno sviđala. Nije nas posećivao jer je voz bio preskup. Nedeljom je za malo novca radio u kućama drugih ljudi – okretao je njihova stara odela i stvari od krvnog ili je prodavao po kućama ostatke iz svoje bazelske krznarije – šbare, kragne, rukave. Kad bi slučajno sreo poznanika iz mlađih dana koji je na poslu u železnicu radio kao kontrolor poštanskog vagona, među poštrom i paketima bi

besplatno doputovao do nas i sa svojim priateljem se uveče vratio u Ljubljani. Uvek je morao krišom da se ukrca da ga ne bi uhvatili priateljevi saradnici na železnici. U jesen, kad je stric Karel kuvao rakiju, došao je na dva dana. Otac je tada plašljivo, tiho, a istovremeno i hrabro pitao Karla ukapelici: »Šta si uradio pa se mojima već četiri dana dimi po sobi?« Već nedelju dana se dimilo iz pećnice jer dimnjak nije vukao ili šta već. Kad sam se merdevinama popeo gore, nisam napipao štapom u dimnjaku nikavu krpu ili gnezdo. Karel se nasmejao i na to kao čarobnjak levom rukom iz udubljenja u zidu izvukao komad čađavog lima. Ovo je bilo tako iskreno s njegove strane da sam zadivljeno blenuo u njega i zaboravio na sve udarce bičem kojima me je kažnjavao i za najmanju nemarnost. Otac je od zadovoljstva pomilovao džepove na kaputu i tako brzo izgladio nesporazum. »Na, Lojz! A sad živelj!«, stric mu je ponudio čašu žestokog pića. On ju je prihvatio iz ljubaznosti i uzeo gutljaj. »Još, još!«, bodrili su ga stric, tetka Mica, obojica braće i sestrična Pavla. Pošto nije pio, brzo ga je uhvatilo. Izgubio je svoje držanje, sigurni, ugađeni hod zbog kojeg su se svi šalili, a onda još i naočare. Dali su mu dugačku motku sa kesom na kraju kako bi omlatio krušku s drveta. Otac, koji ni ruke nije mogao da drži uvis, lelujao se, lovio, mlatio oko krošnje dok je uspravno držao dva metra dugu motku koja se nagnula na stranu i zajedno s njom se srušio na travu. »Ajde, ajde!«, navijali su, ali to više nije bilo iskreno bodrenje. Najzad, kad je tiho prošao pored nas dole ka Krki kako bi povraćao ili se umio, prasnuli su u smeh, kao da od njega i nije moguće očekivati išta drugo jer je među rođacima oduvek važio za porodičnu ludu. Pa i ja sam se tada, dok sam pratio oca, malo nasmejao, jer sam se plao da bi nas stric i strina izbacili iz kuće. Ali otac je odozdo počeo da mumla i dok se podizao s obale zapevao: »...Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom, z mojo zibalko...« i svi ispred kuće su zapevali sa njim, te mu napravili mesto za kamenim stolom. Ova pesma je bila vrlo tužna, mami je takođe melodija bila bliska, naučio sam je kao što sam naučio i sve ostale pesme koje su pevali, jer nisam razumeo njihovo narečje, a dok sam je pevao, uvek sam mislio na Bazel, na Elizabet Plac, na svoju korpu u braon sobi. Jedino sam na taj način mogao da naučim jezik koji nikada nisam čuo u sebi. Najradije sam je mumlao daleko od kuće, dole kraj Krke jer sam zamišljao da se Bazel nalazi iza vazdušne linije plavog brda koje se izdizalo iznad crnih obalskih jela na drugoj strani. I »Moj oča ima konjiča dva« mi je dobro išla kad bi me pustili da se popnem na zapregu s povocima u rukama, dok su Joževi konji jurili po repu koja je morala da bude izvađena pre pljuska. Truckanje, lupanje kola i topot po kamenuju su mi pomagali da osetim fizički ritam reči. I udaranje u bubanj u Bazelu, brzo, prigušeno, glasno, glasnije s jednom palicom, a onda opet skoro kao šaputanje, sve sam to savladao na mnogo različitih i velikihburadi, kao karnevalski bubenjari na dubokim i plitkim bubnjevima. Uvek mi je bio potreban neki predmet, recimo pištaljka koju sam znao da izrežem od vrbe i tako sam pesmu pred-

stavio skoro pa telesno, kao razgovor sa nekim ko sedi sa mnom na paši. Da nekad mislim, osećam, govorim ili uopšte pišem na slovenačkom jeziku za mene je bilo tako nedostižno, kao kad bih posle košmara postao andeo ujutru kad se probudim. Tek godinama posle Cegelnice sam počeo da žvrljam u svešćice i dve godine kasnije objavio prvu priču za koju sam dobio, što mi se posebno čini vrednim naglašavanja, takav honorar, s kojim smo posle očeve smrti i porodica i ja preživeli mesec dana, a da nismo morali da idemo na pijacu da prodajemo kožu ili sečemo drva po tuđim kućama. Slovenački i nemački jezik su bili tada, 1938. godine, a i dandanas su, pa i ako upitaš prosjaka ili filozofa, u smrtonosom zagrljaju međusobnog neprijateljstva. Svaki jezik je već od začeća pa nadalje u jednom čoveku. A kako je ako udomite dvojicu takvih neprijateljskih kompanjona pod jedan isti krov? Neprestano se – istorijski obeleženo, politički, nacionalno, osećajno rvu među sobom. I to posebno onda kada oba zamisle istu stvar i izazivaju jedan drugog snagom čeličnih kugli koje zidari koriste za rušenje starih kuća. Petnaest godina posle Cegelnice je počelo da se priča da ne govorimo samo mi svoj jezik, već da i jezik govorи nas. Čujemo ga već u svojoj majci, saznajemo njegovu melodiju, raspored, tradiciju. Bilo je nešto malo ljudi koji su hteli da istupe iz jezika koji se govorи по tradiciji, da bi mogli da kažu svoje, nove, drugačije reči i na taj način sami postanu izvor svog jezika. Jednima je uspelo, a drugi su se ubili. Kasnije su se stvari još više zamrsile. Ljudi su uveliko počeli da se dive tome što čovek govorи već najmanje desetinama hiljada godina i pitali se šta uopšte znači govoriti. Uporedili su to sa rekom. Da li je poreklo reke važnije od porekla njenog cilja – okeana? Sam sam u svom dvoličnom jeziku punom grešaka, mana, namerno ili iz neznanja pokušao da izrazim svoje »drugačije stvari«. Postavljaо sam mostove između jezika kad su stradali svi znakovi, kršio sam važeća pravila oba jezika, pokušavaо nekom trećom sintaksom da uskladim i preciziram pomešana agregatna stanja kod sebe, onako kako sam ih osećao i video u svojoj glavi. Ponašao sam se kao biološki ispitanik, laboratorijski miš između verskih pregrada obe tradicije. Nije postalo lakše. A sada, odjednom, u starosti, više mi odgovara banalni maternji od najslabijeg očisnkog. Je l' bi duhu bilo udobnije ako bih ostao pri prvom jeziku? Je l' bih sačuvao sve iluminacije u drugom jeziku, pa slobodno kao ptičica na grani pevao o svojim egzistencijalnim problemima i ekonomskim brigama? Nažlost, prekasno je da se preobratim, a i nikad ne bih mogao da izadem iz svoje podvojenosti. Našao bih se u praznini i morao bih brzo da se vratim nazad u svoju ljusku da je tok ne bi odneo uz neku grančicu ili koricu, da se ne bi izgubila između brana i rečica, u poplavi sa brda, a tebe bi obuzeli žmarci, poteškoće, problemi, brige i kijavica jer si ostao go. Pitam se da li bi, ako bih koristio prvi jezik, u njemu bilo više lirske i melanholične zamisli očevog duha isto kao što je u drugom isplivalo na površinu više mamine očitosti i depresivnosti? To nikada neću saznati.

Cosas de niños

(FRAGMENTO)

Translated by María Florencia Ferre
Contact: mariafferre@gmail.com

IV.

Este fue el luminoso comienzo de mi vida en la tierra de mi padre. A pesar de todo lo que les sobrevino a mi madre, a mi padre, a Gizela, a mí y por último a Klara –que un día llegó a la estación de Novo Mesto y además de todo el resto trajo mi mantita infantil de Basilea–, de algún modo llegamos a casa. Esta vez, me digo, me dejaré ganar por lo almibarado, si no por lo poético, de mi primera experiencia y primeros días de mi vida en el pueblo de Cegelnica. Los animales conservaban su buena presencia, aunque se les temiera o se los compadeciera cuando los carneaban, y así también la naturaleza en sus aislados y espesos bosquecitos junto al Krka. Papá no estaba con nosotros. Ganaba dinero en Ljubljana. Era costurero de forros, bolsillos y mangas de trajes de caballeros y damas en la firma Bazar-Elita junto al correo central. Trabajaba en negro, no en la mesa común con los otros sastres del taller, que tenían una relación laboral en regla, sino tras la cortina, para que los inspectores no lo pescaran. Ganaba 100 dinares a la semana. Tenía un cuartito a una hora de distancia en los alrededores de la ciudad. A mediodía almorcaba pan y ricota en la lechería y después descansaba un poco en el parque Tivoli, pues a la una tenía que estar de vuelta en el trabajo. No usaba el tranvía para ahorrar dinero. Por eso se levantaba tempranísimo y salía hacia el trabajo y volvía sólo al atardecer, siempre a pie. Se hacía té o sopa en cubitos Maggi en la cocina de alcohol y comía un salame barato que le gustaba desde siempre. No nos visitaba porque el tren era demasiado caro. Los domingos trabajaba a domicilio por poco dinero –daba la vuelta a viejos trajes y prendas de piel–, o vendía por las casas lo que le quedaba de su pe-

letería de Basilea –gorros, estolas, manguitos–. Cuando por casualidad encontraba a un conocido de su juventud, que trabajaba en los ferrocarriles como acompañante del vagón del correo, viajaba gratis entre sobres y paquetes hasta nuestra casa y se volvía por la noche con su amigo a Ljubljana. Tenía que colarse siempre a escondidas, para que los compañeros de trabajo de su amigo no lo pescaran. En el otoño vino por dos días, cuando el tío Karel hizo aguardiente. Entonces papá le preguntó a Karel en el vestíbulo, temeroso, en voz baja pero valiente: “¿Qué hiciste que hace cuatro días que mi familia tiene toda la habitación ahumada?” Hacía una semana que salía humo del horno, porque la chimenea no tiraba o algo así. Cuando subí por la escalerilla, tanteando con la vara no sentí ningún trapo ni nido. Karel se rió y después como un mago sacó con su mano izquierda de un hueco de la pared un trozo de chapa ennegrecido. Fue un gesto tan cándido de su parte que me lo quedé mirando con admiración y olvidé las escaldaduras del látigo con que me castigaba ante el menor descuido. Papá alisó los bolsillos de su saco con la satisfacción de haber resuelto el conflicto tan rápidamente. “¡Aquí tienes Lojz, ahora salud!”, el tío le ofreció un vaso la terrible bebida. Por amabilidad, tomó el vaso y le dio un sorbo. “Más, más”, lo alentaban el tío, la tía Mica, mis dos primos y la prima Paula. Como no estaba acostumbrado al alcohol, le hizo efecto rápido. Perdió su andar erguido, menundo, pulido, del que todos se reían un poco; después también los anteojos. Le dieron una vara larga con una bolsita en la punta para que sacudiera una pera del árbol. Papá que no podía mantener ni siquiera la mano hacia arriba, se bamboleaba, asestaba, tambaleaba alrededor de la copa, se aferró a la vara vertical de dos metros de largo que de buenas a primeras se inclinó y él rodó por el pasto con vara y todo. “Dale, dale” lo vivaban, pero ya no lo alentaban con sinceridad. Finalmente, cuando pasó junto a nosotros tambaleando hacia el Krka, para vomitar o para lavarse la cara, rompieron en risas como si no fuera posible esperar otra cosa de él, porque desde siempre se lo había tenido por el hazme-rreír de la familia entre los parientes. También yo cuando seguí a mi papá aquella vez, me sonréi un poco, porque temía que, de no hacerlo, el tío y la tía nos echaran de la casa. Pero papá empezó a murmurar y canturrear cuando se levantó de la orilla... “*Más allá del lago, más allá del bosque, está mi hogar querido, y mi pequeña cuna...*” y todos se unieron a la canción frente a la casa y le hicieron lugar a la mesa de piedra. Esta canción era muy triste, también a mamá la emocionaba; me la había aprendido, como aprendía todas las canciones que cantaban, porque no entendía su dialecto, y cuando la cantaba, siempre pensaba en Basilea, en la plaza Elizabeth, en mi canasta en el cuarto marrón. Sólo de este modo aprendí la lengua que nunca escuché dentro de mí. Prefería canturrearla lejos de casa, allá abajo junto al río Krka, porque imaginaba que Basilea estaba en la línea recta justo detrás de la montaña azul que se alzaba sobre los

oscuros abetos blancos de la orilla del otro lado. También “*Dos caballitos tiene mi papá*” me salía bastante bien, si me dejaban pararme en la baranda del carro con las riendas en las manos, cuando el caballo de Jože corría por los nabos, que había que recoger antes del chaparrón. El temblequeo, el traqueteo del carro, el trote por las piedras me ayudaban a sentir el ritmo macizo de las palabras. También dominaba la percusión de Basilea: rápido, sordo, sonoro, más sonoro con un palo, después casi un susurro, en sus variadas grandes vasijas como los tamborileros del carnaval en sus tambores profundos y cortos. Siempre necesitaba algún objeto, digamos una flauta, que sabía cavar de una rama, para representarme la canción casi físicamente, como una conversación con alguien sentado junto a mí en el pastoreo. Pensar, sentir, hablar o incluso escribir en lengua eslovena era para mí algo tan inaccesible como despertarme por la mañana y haberme transformado en ángel después de sueños turbulentos. Sólo después de un año en Cegelnica empecé a garrapatear en cuadernitos y dos años después publiqué mi primer cuento, por el cual recibí –y esto me parece especialmente digno de subrayar– un pago tal que después de la muerte de papá pudimos vivir yo y mi familia durante un mes sin tener que ir a la plaza a vender pieles o cortar leña en casas ajenas. Las lenguas eslovena y alemana eran entonces, en el año 1938, y son aún hoy, tanto si le preguntas a un mendigo como a un filósofo, en un abrazo mortal de odio mutuo. Cada lengua, desde la concepción en adelante, habita en cada persona. ¿Y qué ocurre si dos enemigos inseparables habitan bajo el mismo techo? Se pelean constantemente con uñas y dientes entre ellos, histórica, política, nacional y sentimentalmente. En particular cuando las dos piensan la misma cosa y se azuzan una a la otra con la fuerza de las bolas de acero que los albañiles usan para demoler casas viejas. Quince años después de Cegelnica se empezó a hablar de que no sólo hablamos nuestra lengua, sino que la lengua también nos habla. La oímos ya en el vientre materno, percibimos su música, su disposición, su tradición. Ha habido algunos casos aislados de personas que quisieron salir de la lengua que los habla por tradición, para poder decir “sus, nuevas, distintas cosas”, y volverse ellos mismos el origen de su lengua. A algunos les resultó, otros se mataron. Más tarde las cosas se complicaron más aún: la gente de pronto empezó a asombrarse: por qué el hombre hablará desde hace al menos diez milenios y qué significa hablar. Lo compararon con un río. ¿Es el origen del río más importante que el origen de su meta, el océano? Yo mismo, en mi lengua de dos rostros, llena de errores, defectos, intencionales o involuntarios, trataba de expresar mis “distintas cosas”. Tendí puentes colgantes entre las dos lenguas; cuando todos los signos de igual estaban mal, infringí las leyes válidas de las dos lenguas y, con una tercera sintaxis, traté de armar y precisar la mezcla de estados agregados que sentía y veía en mi cabeza. Me comportaba como un objeto de investigación biológica,

un ratón de laboratorio entre los tabiques espirituales de ambas tradiciones. No me resultó más fácil. Pero ahora de repente, con la edad, la tan insípida lengua materna me parece más cercana a la más escrupulosa de las lenguas, la paterna. ¿Se sentiría más a gusto el alma si me hubiera quedado en la primera lengua? ¿Me habría ahorrado todas las iluminaciones en la segunda lengua y libre como un pájaro en su rama habría cantado acerca de mis problemas existenciales y mis agobios económicos? Es demasiado tarde para cambiar de ropas, y siempre habría estado escindido. Me habría hallado en el vacío y habría debido volver tan pronto como pudiera a mi caparazón, para que no saliera nadando con las cortezas, ramitas o lo que hubiera en la corriente, para que no se perdiera entre cachuelos y riachos, en los remansos de montaña; y me habrían dado escalofríos, dificultades, problemas, preocupaciones, intolerancias, porque me habría quedado desnudo. Me pregunto, si hubiera usado la primera lengua, ¿habrían cabido en ella más rasgos líricos y melancólicos del alma de mi padre, tanto como en la segunda flotaron en la superficie las ideas de mi madre y su depresión? Eso no lo sabré nunca.

List of Translators

STÉPHANE BALDECK (France)

Baldeck studied Philosophy, Literature and History in Paris before passing an exam to teach Philosophy in secondary schools in France. Of Slovenian origin, he started translating Slovenian literature into French in 2011, focusing first on the seminal Slovenian author Ivan Cankar. He has translated Cankar's short stories, as well as the famous play *Hlapci* (*Les valets*) and the short novel *Hlapec Jernej in njegova pravica* (*Le valet Jernej et son droit*). He is also interested in children's

literature and has translated classic works such as Fran Milčinski-Ježek's *Zvezdica Zaspanka* (*Dormette la petite étoile*), and Svetlana Makarović's *Škrat Kuzma dobi nagrado* (*Le lutin Tignon et sa récompense*) and *Medena pravljica* (*Histoire de miel*). In the last two years, he has mostly translated contemporary novels, such as Dušan Šarotar's *Biljard v Dobrayu* (*Billard à Dobray*) and Goran Vojnović's *Čefurji raus!* (*Les čefurs dehors!*).

Contact: stephane_baldeck73@yahoo.com

ELIŠKA BERNARDOVÁ (Czech Republic)

Born in 1990 in Prague, the Czech Republic, she graduated in Slovenian Language and Czech Philology at the Charles University in Prague. In her BA thesis she researched minimalism in short stories by Polona Glavan and produced the commented translation of selected stories from the book *Gverilci*. She actively collaborates

with the Slovenian Embassy in the Czech Republic and participates at literary events with such Slovenian writers as Andrej E. Skubic, Boris Pahor, Peter Rezman and Glorjana Veber. She has also brought the documentary movie *Fabiani: Plečnik* and František Čáp's movies to Czech audiences by translating the subtitles.

Contact: e.bernardova@gmail.com

BOŽIDAR BREZINŠČAK BAGOLA (Croatia)

Božidar Brezinščak Bagola was born in 1947 in Vrbišnica, in the district of Hum na Sutli, Republic of Croatia. He is a professor, poet, writer of prose fiction, an essayist and a translator. He attended high school in Zagreb, and the Faculties of Theology in Ljubljana, Zagreb, and Munich, as well as the Faculties of Philosophy in Munich and Belgrade. He has translated many significant texts from Slovenian and German. His literary work is in many ways determined by his bilingualism, or even trilingualism. He has capi-

talized on the communication gap between Slovenian and Croatian, using it as a poetic source for obsessive pursuit of self-consciousness. Bagola analyses subjective gnoseology with its ultimate consequence being a perpetual, closed process of searching for one's own personality and existential nausea as a result of that process. Bagola has managed to build an entirely new autonomous poetics in the field of contemporary Croatian literature.

Contact:

bozidar.brezinscak.bagola@kr.t-com.hr

AHMED BURIĆ (Bosnia and Herzegovina)

Ahmed Burić, born in 1967 in Sarajevo, studied at the Faculty for Political Sciences, majoring in Journalism. He is a poet, translator, literary critic, editor, screenplay writer and journalist. His works have been translated into English, French, Czech and Slovenian. He himself translates from Slovenian into Bosnian. In addition to numerous translations for news-

papers, magazines and events he has published *Oprosti poezijo* by Esad Babačić (Obzor Međugorje, 1999) and *Čefuri napolje* by Goran Vojović (VBZ Sarajevo, 2009). His most important works as an author include the poetry books *Bog tranzicije* (2004), *Posljednje suze nafte i krvi* (2010) and *Maternji jezik* (2013).

Contact: ahmedburic@gmail.com

MARÍA FLORENCIA FERRE (Argentina)

Born in 1965 in La Plata, Argentina, she is a trained educator and primary school teacher. She studied Linguistics and Literature at the National University of La Plata and Buenos Aires. For quite a few years, she has been engaged in the editing and translating of sociological, humanistic, and literary texts. As a poet, she has pub-

lished *El río* (1997) and *Poems 2000-2010* (in print). She translates from English, French, and Slovenian. She has translated works of various Slovenian authors into Spanish, among them Aleš Šteger, Dane Zajc, Edvard Kocbek, Alojz Ihan, Suzana Tratnik, Mojca Kumerdej, Miha Mazzini, Jani Virk and Dušan Jovanović.

Contact: mariafferre@yahoo.com

ALINA IRIMIA (Romania)

Alina Irimia was born in 1981 in Tecuci, Romania. She studied Croatian, French and Slovenian at the Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Bucharest. She works as a freelance translator and interpreter and she is a member of APIT – Romanian Professional Association

of Interpreters and Translators. She translates legal, medical, technical, financial and literary texts. She translated into Romanian the Slovenian documentary film *Ivo Daneu* for The Slovenian Documentary Film Festival, organized in 2012 in Bucharest.

Contact: alina.irimia@gmail.com

MIRTA JURILJ (Croatia)

Born in 1982 in Zagreb, Croatia. She graduated in English Philology and South Slavic Philology (Slovenian/Macedonian) at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. She has worked as a freelance translator, educator and cultural worker since 2007, and was also a performance artist and musician. She translates from and into Croatian, English and Slovenian, and from Macedonian and German. During the last couple

of years, she has specialised in literary and art translations and has collaborated with numerous cultural institutions in Croatia and abroad. Apart from literature (prose and drama), her translation interests include art history (contemporary art, performance art), performing arts, cultural studies, and interdisciplinary projects that combine practice and theory. She is a member of the Croatian Literary Translators Association.

Contact: jurilmirta@gmail.com

LAIMA MASYTÉ (Lithuania)

Born in 1975 in Ukraine, Laima Masytė studied Bulgarian and Slovenian at Vilnius University (1994–2000), where she also worked as a teaching assistant at the Department for Slavic Languages. Since 1998 she has been publishing translations from South Slavic languages in various Lithuanian periodicals, poetry almanacs and books.

She became a member of the Lithuanian Association of Literary Translators in 2010. In 2009 she translated an anthology of contemporary Slovenian short fiction. In 2014 she translated the famous Slovenian novel *Alamut* by Vladimir Bartol. She lives and works as a freelancer in Vilnius.

Contact: masytel@yahoo.com

ZHANNA PERKOVSKAYA (Russian Federation)

Born in 1961 in Novosibirsk, USSR, Zhanna Perkovskaya graduated from the Lomonosov Moscow State University (Linguistics, Slavic and Slovenian Language). Since 1985 she has been working as a guide, then as a teacher of Russian language and literature. She had been employed at the Embassy of the Republic of Slovenia in Moscow, where from 1996 till 2015 she was in charge of official correspondence, translating and interpreting. She now focuses on the transla-

tion of Slovenian literature and participates in readings and presentations of Slovenian creativity in Russia, such as the Slavic poetry festival in Tver, which is supported by the Ministry of Culture of Russia and the government of the Tver region. Her translations are mainly published in the Russian magazine *Inostrannaya Literatura* (Foreign Literature). In 2015 she was awarded the Inolittle literary prize for her translation of Brane Mozetič's poetry.

Contact: perkovskaja@gmail.com

PATRIZIA RAVEGGI (Italy)

Born in Siena, as a Ministry of Foreign Affairs envoy, from 2004 to 2008, she was Director of the Italian Cultural Institute, Cultural Counsellor to the Italian Embassy in New Delhi and Coordinator for Cultural Affairs for India, Singapore and Jakarta; immediately afterwards, she was sent to cover a similar position in Egypt (Cultural Affairs Coordination in Egypt, which entailed overseeing Italian cultural Institutes in Tripoli, Damascus, Algiers, Morocco, Tunis, Israel, Addis Abeba, Nairobi, Pretoria). Before that, she directed the Italian Cultural Institutes of Teheran, Nairobi, Singapore and Zagreb. In Rome, the Italian Ministry

of Foreign Affairs sent her on a project related to linguistic and cultural minorities in Italy meant to provide elements of information and evaluation for possible adoption of measures to benefit the Slovenian and Croatian minorities. Lately, she has been endeavouring to promote Slovenian literature in Italy, by way of translating Slovenian writers into Italian, as she did in the 1980s (publishing Cyril Kosmač and Fran Levstik, to mention the leading names). Her main fields of interest are the arts and contemporary literature, and the cult of beauty. Many of her creative and critical writings focus on these and other subjects.

Contact: patrizia.raveggi@gmail.com

JELENA SIMIĆ (Serbia)

Born in 1992 in Požarevac, Serbia. She is studying General Linguistics, with Slovenian and Italian, at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She is a member of the Sava Organization of Slovenian people in Belgrade. She has translated *Žepna slovenština* (*Pocket Slovenian*), many chapters of books for literary evenings with Slovenian writers such as Feri Lainšček, Milan Vincetič, and Štefan Kardoš. Also, she is working for the Slovenian magazines *Bilten* and *Slovenika*.

As a translator, she was a part of the International Holocaust Remembrance Day in Maribor, Slovenia. During the World Days of Slovenian Language, she worked as a teacher of Slovenian at mini courses at the Faculty of Philology, University of Belgrade. She was awarded a scholarship to attend the Seminar of Slovenian Language, Literature and Culture, University of Ljubljana, Faculty of Arts and a scholarship to study at the Faculty of Humanities at the University of Primorska.

Contact: jelenasimic26@gmail.com

EVA ŠPRAGER (Slovenia/Bulgaria)

Born in 1972 in Jesenice, Slovenia, she studied Slovenian Language and Literature at the Faculty of Arts in Ljubljana. She is working for the Center for Slovenian as a second/foreign language as a teacher of Slovenian in Sofia, Bulgaria. Since 2002 she has been working as a court interpreter

for Bulgarian. Her first translation of literary work was the collection of short stories by Bulgarian classic author Jordan Radichkov, published in 2006. She translates contemporary poetry, prose and drama from Slovenian and Bulgarian.

Contact: eva_sprager@yahoo.com

SABINA TRŽAN (Italy)

Sabina Tržan has been living in Italy since 1984. She studied French Literature at the University of Florence. Until 2012 she worked for Nikita, a press for Eastern European literature. At the moment she is a freelance translator and collaborator at Società Dantesca Italiana from Florence. Her published translations are *Smrt slovenske primadone* (*Morte di una primadonna slovena*, Zandonai 2007, translated together with Simonetta Calaon) by

Brina Svit, *Nedotakljivi* (*La storia di Lutvija e del chiodo arroventato*, Barbès 2009) by Feri Lainšček, *Telesni čuvaj* (*Mi chiamavano il cane*, Nikita Editore 2011) by Miha Mazzini, and *Spremeni me* (*Cambiami*, Atmosphere Libri 2014) by Andrej Blatnik. The translation of short stories *Saj razumeš? (Mi capisci?)* by Andrej Blatnik is ready to come out for Atmosphere Libri this year.

Contact: sabinat@libero.it

SEBASTIAN WALCHER (Austria)

Born in 1981 in Graz, Sebastian Walcher studied Slavic Studies and Conference Interpreting in Graz and Ljubljana. He has translated literary and technical texts from the areas of culture, linguistics, civil engineering, pharmacy and others. He also works as an interpreter for German and Slovenian and as a moderator at mono-

and multilingual events. He has translated works by such authors as Svetlana Makarović, Berta Boetu, Stanka Hrastelj, Andrej E. Skubic, Peter Svetina, Dušan Šarotar, Marko Sosić, Andrej Blatnik, Matej Bogataj, Nino Flisar, Lidija Gačnik Gombač, Marko Samec and others.

Contact: sebastian@walcher.cc

Co-financing Publications of Slovenian Authors in Foreign Languages

Slovenian Book Agency (JAK)

Founded in 2009, the Slovenian Book Agency (JAK) is a government institution that deals with all actors in the book publishing chain, from authors to publishers and readers.

Subsidies to translators for the translation of Slovenian authors

The main form of international promotion is the co-financing of translations from Slovenian into other languages. JAK annually publishes a call for applications for co-financing translations of Slovenian authors' books into other languages, including adult fiction, children's and young adult fiction, and essayistic and critical works on culture and the human-

ities, theatrical plays and comics. Publishing houses, theatres and individual translators can apply. In each case, a contract is concluded with the translator, and therefore all funding goes directly to him or her. The subsidy covers up to 100% of the translation costs. Grants cannot be awarded retroactively.

Mobility grants for Slovenian authors
The call for applications is published once a year. The applicant can be a Slovenian author who has been invited to a literary event abroad. The application must be enclosed with the invitation and the program of the event. The subsidy covers up to 100% of eligible travel expenses.

Contact

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije / Slovenian Book Agency
Metelkova 2b, 1000 Ljubljana, Slovenia
Phone: +386 1 369 58 20
Fax: +386 1 369 58 30
Email: gp.jakrs@jakrs.si
Webpage: <http://www.jakrs.si/en/>

Trubar Foundation

The Trubar Foundation is a joint venture of the Slovene Writers' Association, Slovenian PEN and the Center for Slovenian Literature. The aim of the Trubar Foundation is to subsidize publications of Slovenian literature in translation.

Subsidies to publishers for the printing costs of books translated from Slovenian

Foreign publishers can apply for subsidies to publish unpublished translations of Slovenian authors in their native languages. The Trubar Foundation contributes up to 50% of printing costs. It does

not subsidize translation. Priority is given to the works of living authors who are already established in Slovenia. However, the Board will take all applications for works of fiction, poetry, drama, or literary essays into account, as long as they are originally written in Slovenian. The Board consists of seven equal members, including the Presidents of the Slovene Writers' Association and Slovenian PEN. They convene at least twice a year, usually in March and October. Therefore, applications received by the end of February and the end of September will be considered.

Contact

Društvo slovenskih pisateljev / Slovene Writers' Association

Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana, Slovenia

Phone: +386 1 251 41 44

Fax: +386 1 421 64 30

Email: dsp@drustvo-dsp.si

Webpage: <http://www.drustvopisateljev.si/en/>

LOJZE KOVACIC

Childish Things

Novel

Sample translation

Bosnian	Bulgarian	Croatian	Czech
English	French	German	Italian
Lithuanian	Romanian	Russian	Serbian
Spanish			

SLOVENIAN
BOOK
AGENCY

Slovenian Book Agency, Metelkova 2b,
1000 Ljubljana, Slovenia,
T +386 1 369 58 20 F +386 1 369 58 30
E gp.jakrs@jakrs.si W www.jakrs.si

